

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Teatteri sosiaalisen vahvistamisen ja kahden-
suuntaisen integraation menetelmänä**

Case: Kotouttamista ja kulttuuria

Noora Lattunen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

11 / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Noora Lattunen	Sivumäärä 60 ja 7 liitesivua
Työn nimi Teatteri sosiaalisen vahvistamisen ja kahdensuuntaisen integraation menetelmänä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu	
Tiivistelmä <p>Maahanmuuttajanuorten syrjäytyminen on ollut keskeinen huolenaihe suomalaisessa yhteiskunnassa viime vuosina kasvaneen maahanmuuton vuoksi. Yksi merkittävimmistä taustatekijöistä maahanmuuttajanuorten syrjäytymiseen on peruskoulututkinnon puuttuminen. Monilta maahanmuuttajilta puuttuu peruskoulututkinto, sillä opintoja ei ole suoritettu kotimaassa oppivelvollisuusiän aikana erilaisten kriisitilanteiden vuoksi.</p> <p>Tähän globaaliin haasteeseen kehitettiin hanke, mistä käytettiin opinnäytetyössä nimitystä Kotouttamista ja kulttuuria hankkeessa mukana olleiden tutkittavien anonymiteetin suojelemiseksi. Hanke tarjosi maahanmuuttajanuorille vaihtoehtoisen tavan suorittaa opintoja, sillä opiskelua integroitiin tunnettujen taideorganisaatioiden toimintaan ja opetuksen tukena käytettiin koulu- ja nuorisotyön menetelmiä. Tavoitteena on tarjota nuorille mahdollisimman hyvät lähtökohdat jatkokoulutusta ja työelämää varten.</p> <p>Tämä opinnäytetyö evaluoi hankkeen ensimmäistä vaihetta, jossa hankkeeseen valitut maahanmuuttajanuoret toteuttivat nuortenteatteriesityksen kantasuomalaisten nuorten teatteriharrastajien kanssa eräässä Etelä-Suomessa toimivassa teatterissa. Tämän opinnäytetyön tehtävänä on havainnollistaa kyseisessä teatterissa toteutetun toimintakokeilun tuloksia. Opinnäytetyössä tutkittiin teatteria kotouttamisen, sosiaalisen vahvistamisen ja kahdensuuntaisen integraation menetelmänä.</p> <p>Aineistoa varten työssä yhdisteltiin erilaisia kehittämistyön menetelmiä. Näitä menetelmiä olivat osallistuvaan observointiin ja aivoriiheen pohjautuva tutkimuspäiväkirja, benchmarking, haastattelut ja kyselylomake. Kehittämistyön menetelmien pohjalta työssä tehtiin päätelmiä hyvistä käytännöistä maahanmuuttajanuorten kanssa toimimiseen. Näitä käytäntöjä olivat muun muassa: vertaisryhmä, mentori- ja kummitoiminta, kielen opetus, ryhmäytyminen, vierailut, toteuttajaorganisaation sitoutuneisuus ja johtohahmon asiantuntemus.</p> <p>Toimintakokeilun toteuttaminen ei ollut täysin mutkaton prosessi, mutta tulokset ovat rohkaisevia. Maahanmuuttajanuoret aktivoituivat teatterin kautta sosiaaliseen toimintaan sekä saivat merkityksellisiä kokemuksia taiteellisesta ja osallistavasta harrastustoiminnasta. Maahanmuuttajanuorten kielitaidon todettiin kohentuneen ja sosiaalisen identiteetin vahvistuneen projektin myötä. Kahdensuuntaista integraatiota edistettiin ja maahanmuuttajanuoret loivat projektin myötä ystävyysuhteita kantaväestön nuoriin.</p> <p>Kehittämistyöni mukaan teatteri on toimiva tapa sosiaalisesti vahvistaa ja kotouttaa maahanmuuttajanuoria, sillä se on vahvasti yhteisöllistä ja osallistavaa toimintaa. Taiteelliset menetelmät soveltuvat kotouttamiseen, sillä ne mahdollistavat vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen kielitaitoeroista huolimatta. Tutkimuksen tulokset myötäilevät aiempia tutkimuksia, mutta tilaajan tarpeisiin saatiin tuotettua myös uutta tietoa. Opinnäytetyö on taide- ja kulttuuritoimijoille suunnattu selvitys hyvistä käytänteistä monikulttuurisissa projekteissa, joissa pyritään maahanmuuttajanuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja kotouttamiseen.</p>	
Asiasanat Sosiaalinen vahvistaminen, monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, nuorisoteatterit, integrointi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Cultural Management

ABSTRACT

Author Noora Lattunen	Number of Pages 60 and 7 attachment pages
Title Theatre as a Method of Social Empowerment and Two-way Integration	
Supervisor(s) Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor HUMAK - University of Applied Sciences	
Abstract <p>Immigration has increased all around Europe during the last few years and it has raised wide public discussion about the risk of many immigrants getting left outside the society. One common factor behind the social exclusion is the fact that many immigrants have not finished comprehensive school in their native countries due to different crises.</p> <p>To answer this global issue, a project was created to help young immigrants at finishing their comprehensive school with the help of arts, culture and youth work methods. In this thesis, the project will be referred as Integration and Culture project to ensure the anonymity of the participants of the project. Project was funded by European Social Fund. Project aims to provide the best possible basis for further education and employment for the young immigrants.</p> <p>This thesis evaluates the first stage of the project which was executed in a certain theatre located in the capital region where the young immigrants formed a youth theatre play alongside with native born Finnish theatre enthusiasts. The purpose of this thesis is to illustrate the results of the experiment in the theatre. In the thesis, theatre was studied as a method of integration, social empowerment and two-way integration.</p> <p>Various development work methods were combined for this research. These methods included observation and brainstorming based research diary, benchmarking, interviews and questionnaires. Based on the methods being used, conclusions were drawn on good practices when working with young immigrants. These practices included peer group, mentoring, language teaching, grouping, visits, organizational engagement and expertise of the leading character.</p> <p>Implementing the experiment was not completely an uncomplicated process, but the results are encouraging. The young immigrants activated into social activities through theatre and gained meaningful experiences of artistic and inclusive activities. Their language level was found to have been improved and their social identity strengthened through the project. Two-way integration was promoted and young immigrants created friendships with the native youngsters.</p> <p>Theatre as a method was seen through the project as a successful way to socially empower and integrate young immigrants, as it provides participatory and social activities. Artistic methods are suitable for integration, as they enable interaction and influence despite language level differences. The results of this study are in line with previous studies, but new information was also generated for the subscriber's needs. This thesis is aimed for the arts and culture field as a study on good practices for the social strengthening and integration of young immigrants.</p>	
Keywords social empowerment, multiculturalism, immigrants, youth theatre, integration	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Kotouttamista ja kulttuuria -hanke	8
1.2 Teatterinuoret osana hanketta	10
1.3 Opinnäytetyön tavoitteet	13
2 MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOTOUTTAMINEN	14
2.1 Esteet peruskoulun loppuunsaattamisessa	15
2.2 Sosiaalinen vahvistaminen	16
2.3 Kahdensuuntainen integraatio	20
3 MENETELMÄT	21
3.1 Tutkimusmenetelmät	21
3.2 Toteutus	23
4 MONIKULTTUURISET TAIDEKOKEILUT	24
4.1 Aiemmin toteutettuja hankkeita	25
4.2 Hyväksi havaittuja menetelmiä	29
5 TULOKSET	31
5.1 Maahanmuuttajanuorten haastattelut	31
5.2 Kantasuomalaisten nuorten haastattelut	34
5.3 Observointitulokset	36
6 YHTEENVETO	47
6.1 Tavoitteissa onnistuminen	47
6.2 Hyviksi todetut käytännöt	50
7 POHDINTA	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä Suomessa ja ympäri Eurooppaa kasvoi radikaalisti vuonna 2015 Euroopan pakolaiskriisiksi nimetyn tapahtumasarjan myötä. Kyseessä on suurin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. Kriisin taustalla oli monia syitä, joista tärkeimmät olivat Syyrian sisällissota ja Afganistanin sota. Uutisissa kuvattiin, kun turvapaikanhakijat pyrkivät meriteitse Eurooppaan. Huomattava määrä sotaa paenneista menehtyi matkallaan.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomailla syntynyttä henkilöä, joka muuttaa Suomeen. Syitä maahan muuttamiseen on lukuisia erilaisia. Näitä voivat olla muutto työn tai opiskelun perässä, paluumuutto, perhesuhteet Suomessa tai turvapaikan hakeminen (Ojalehto 2016, 3). Turvapaikanhakijaksi kutsutaan henkilöä, joka pakenee kotimaastaan vainon vuoksi ja hakee turvallista oleskelupaikkaa vieraasta valtiosta. Pakolaiseksi sen sijaan määritellään myönteisen turvapaikan saanut henkilö. Vuonna 2015 Suomeen saapui turvapaikanhakijoita yhteensä 32 476 henkilöä, kun turvapaikanhakijamäärät Suomessa ovat 2000-luvulla vaihdelleet noin 1 500 ja 6 000 hakijan välillä (Sisäministeriö 2018). Kaksi kolmasosaa turvapaikanhakijoista oli kotoisin Irakista, maan väkivaltaisuuksista johtuen (Mäntymaa, 2018).

Muutos turvapaikanhakijoiden määrässä herätti laajaa mielenkiintoa eri tiedotusvälineissä. Julkisessa keskustelussa puitiin myös maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden riittämätöntä koulutustasoa. Esiin nostettiin huoli siitä, miten maahanmuuttajat tulisivat sopeutumaan Suomeen, sillä ilman peruskoulututkintoa on tulevaisuudessa lähes mahdotonta työllistyä tai jatko-opiskella (Korhonen, 2017, 5). Pelkällä perustutkinnollakin on haasteellista työllistyä tämänhetkisessä Suomessa.

Alhainen koulutustaso on myös yksi merkittävimmistä tekijöistä siihen, miksi monia maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita uhkaa syrjäytyminen yhteiskunnasta. Syrjäytymisen kustannukset ovat valtiolle merkittävä menoerä. Peruskoulututkinnon varaan jäävät voivat elinaikanaan aiheuttaa yhteiskunnalle jopa 370 000 euron kulut verrattuna niihin, joilla on ylempi koulutustaso (Hilli, Ståhl,

Merikukka & Ristikari, 2017, 673). Sen vuoksi on myös yhteiskunnan edun mukaista, että maahanmuuttajat voivat opiskella peruskoulututkinnon Suomessa.

Suuri osa Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista ei ole ehtinyt suorittamaan peruskoulututkintoa kotimaassaan oppivelvollisuusiässä. Monilla heistä saattaa olla ammattitutkinto kotimaassaan, mikä ei kuitenkaan ole riittävä tai kelvollinen Suomessa. Kotimaassaan peruskoulututkintoa opiskelleen nuoren voidaan vaatia aloittavan peruskoulun alusta Suomessa, mikä asettaa maahanmuuttajanuoren eriarvoiseen asemaan kantaväestön nuoriin verrattuna. Aikaisemman opiskelu- tai työkokemuksen tunnistamattomuus on lannistavaa yksilölle ja samalla yhteiskunnan resurssien tuhlaamista (Suokonautio 2008, 99).

Etelä-Suomessa sijaitsee vain yksi oppilaitos, joka tarjoaa perusopetusta turvapaikanhakijoille, joilla turvapaikanhakuprosessi on vielä kesken. Maahanmuuttajille suuri osa tarjolla olevasta koulutuksesta on valmentavaa koulutusta, eli peruskoulututkinnon jälkeistä jatko-opintoihin valmentavaa opetusta. Sen vuoksi on tärkeää, että maahanmuuttajanuorten peruskoulututkinnon loppuunsaattamista kehitetään saavutettavammaksi.

Kotouttamista ja kulttuuria -hanke nivoutuu juuri tähän yhteiskunnalliseen ongelmaan. Hanke toimii yhteistyössä kyseisen Etelä-Suomessa sijaitsevan oppilaitoksen kanssa ja hankkeen myötä opiskelijoille tarjotaan vaihtoehtoinen väylä peruskouluopintojen suorittamiseen. Hankkeessa perinteisen oppimismallin tukena käytetään ilmiöpohjaista oppimista taidelaitoksissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että hankkeen nuoret suorittavat opintopisteitä tekemällä taideproduktioita taideorganisaatioiden kanssa.

Ilmiöpohjainen oppiminen on monialaista toimintaa, jossa oppiminen sidotaan kokonaisvaltaisiin maailman ilmiöihin. Samalla se haastaa perinteiset oppimisympäristöt ja -mallit. Ilmiöpohjaisen oppimisen taustalla on halu uudistaa koulua ja vastata paremmin muuttuvan maailman tarpeisiin. Monesti ilmiöpohjaisen oppimisen yhteydessä puhutaan monialaisista oppimiskokonaisuuksista. Vuonna 2016 käyttöön otettu opetussuunnitelma ohjeistaa oppilaitoksia juuri tämänkaltaiseen laaja-alaiseen oppimiseen. Laaja-alainen oppiminen painottaa vuoro-

vaikutus- ja ilmaisutaitoja, kulttuurista osaamista, arjen taitoja, itsestä huolehtimista sekä opiskelu- ja työelämätaitoja. Lisäksi laaja-alaisen oppimisen tavoite on lisätä nuoren aktiivisuutta, osallisuutta ja vaikuttamista kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. (Opetushallitus 2018.)

Kotouttamista ja kulttuuria -hanke on suunniteltu vastaamaan edellä mainitun opetussuunnitelman tavoitteita. Keskeistä monialaisessa oppimiskokonaisuudessa on yhteisöllinen luokkahuoneen ulkopuolinen oppiminen, joka vahvistaa kokonaisvaltaisesti nuoren identiteettiä, ajattelua, yhteisöllisyyttä ja roolia yhteiskunnan aktiivisena toimijana. (Opetushallitus 2018.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee hankkeen ensimmäistä vaihetta, mikä toteutettiin yhteistyössä Etelä-Suomessa toimivan ammattiteatterin kanssa. Teatterin nuortenteatteri (Teatterinuoret) valmisti yhdessä hankkeessa opiskelevien maahanmuuttajanuorten kanssa nuortenteatteriesityksen keväällä 2018. Toimin itse hankkeessa kyseisen teatterin osalta tuottajana. Projektin ja opinnäytetyöni johdosta vietin tiiviisti aikaa nuorten kanssa. Työtehtäväni muodostivat laajan tuotannollisen kokonaisuuden ja samalla projekti tarjosi minulle kattavan katsauksen monikulttuuriseen työympäristöön ja nuorten kanssa työskentelyyn.

Maahanmuutto on ajankohtainen aihe globalisoituvassa Suomessa, jossa myös monikulttuuriset hankkeet lisääntyvät. Siispä kehittämistyölle ja tulosten raportoinnille on jatkuvaa tarvetta. Suomessa on toteutettu erilaisia projekteja ja hankkeita maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi, missä on hyödynnetty taiteellisia menetelmiä. Vertailen opinnäytetyössä niiden pohjalta nousseita hyviä havaintoja ja vertaan niitä Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen aikana todettuihin käytänteisiin. Opinnäytetyöni antaa osviittaa kulttuurialan toimijoille kotouttamishankkeiden tarpeesta. Samalla opinnäytetyö tuottaa tietoa maahanmuuttajanuorten parissa työskenteleville kulttuurialan toimijoille.

Päädyin työstämään opinnäytetyön aiheesta hanketyöskentelyn ohella, sillä kyseisessä teatterissa toteutettava toimintakokeilu tuottaa tuloksia, joita voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa vastaavanlaisissa kulttuurialan hankkeissa. Opinnäytetyössäni pyrin löytämään hyviä käytänteitä maahanmuuttajanuorten

kanssa työskentelyyn, kun tavoitteena on sosiaalisesti vahvistaa ja lisätä kahdensuuntaista integraatiota taiteellisia menetelmiä hyödyntäen.

Tukena opinnäytetyössäni käytän kirjallista teoriapohjaa, aiemmin toteutettujen hankkeiden pohjalta tehtyä vertailuanalyysia (benchmarking), haastatteluja sekä osallistuvaan havainnointiin ja aivoriiheen perustuvia päiväkirjamerkintöjäni. Opinnäytetyön kantavana teemana on tutkia, miten taiteen soveltava käyttö soveltuu maahanmuuttajanuorten kotouttamiseen vastaavanlaisissa hankkeissa. Taiteen soveltava käyttö kotouttamishankkeissa on vielä toistaiseksi vähäistä, mutta tämä tulee kuitenkin todennäköisesti lisääntymään lähitulevaisuudessa, sillä taidelähtöiset menetelmät soveltuvat niihin erinomaisesti. Etenkin jos tavoitteena on kahdensuuntainen kotoutuminen eli integroituminen.

Taiteen soveltavalla käytöllä tarkoitetaan taidelähtöistä toimintatapaa, jossa ensisijainen painoarvo on tekemisen prosessissa sekä sen vaikutuksissa kohde-ryhmään, ei niinkään taiteellisessa lopputuloksessa (Kauppinen, 2014, 9). Tekemällä oppiminen, vieraan kulttuurin sisäistäminen ja verkostoituminen on helppompaa ja hauskempaa, kun maahanmuuttajat saavat oppia yhdessä kanssuomalaisien kanssa.

1.1 Kotouttamista ja kulttuuria -hanke

Kotouttamista ja kulttuuria -hanke on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tukema hanke, joka kestää kaksi ja puoli vuotta. Hankkeen toteuttajia ei tutkimuseettisistä syistä mainita tässä työssä oikeilla nimillään. Hankkeen perusidea on tukea oppivelvollisuusiän ylittäneitä maahanmuuttajanuoria opinnoissaan taidetta, nuorisotyön menetelmiä ja kulttuuria hyödyntäen. Siksi yhteistyökumppanina hankkeessa on osatoteuttajien lisäksi Etelä-Suomessa toimiva oppilaitos, jossa maahanmuuttajanuoret opiskelevat päätoimisesti.

Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen tavoitteena on luoda vaihtoehtoinen mallinnettava toteutustapa perinteisen luokkahuoneopettamisen rinnalle. Hankkeen aikana maahanmuuttajanuoret toteuttavat taideproduktioita hankkeen osatoteuttajien kanssa. Samalla nuoret keräävät päättötodistustaan varten opintopisteitä,

sillä taidelaitoksissa tapahtuva oppiminen on opinnollistettu. Teatterissa toteutusta produktiosta hyväksiluettiin suomen kielen opintoja sekä musiikkia ja liikuntaa. Suomen kielen opinnot ovat olennainen osa maahanmuuttajanuorten opintoja, sillä suomen kielen kursseja heidän opetussuunnitelmassaan on yhteensä jopa 16.

Taidetta, kulttuuria sekä nuorisotyön menetelmiä halutaan hyödyntää hankkeessa, jotta maahanmuuttajanuorten sosiaalista vahvistumista voidaan tukea ja yhteiskuntaan integroitumista tehostaa. Maahanmuuttajanuoria kannustetaan hankkeen myötä olemaan oma-aloitteisia ja rohkeita. Samalla heidän yhteenkuuluvuuden tunnettaan Suomeen pyritään vahvistamaan. Hanke tarjoaa nuorille myös mahdollisuuksia vapaa-ajan harrastetoimintaan hankkeen kulttuurikummiin kautta. Hankkeen kummit myös tarjoavat nuorille esimerkiksi ilmaisia pääsylippuja kulttuuritapahtumiin, mikä edistää maahanmuuttajien kulttuuriin sopeutumista.

Hankkeen tavoitteena on tarjota maahanmuuttajanuorille mahdollisimman hyvät eväät tulevaisuuden rakentamista varten. Se tarkoittaa sitä, että nuorilla on verkostoja, taitoja ja tarvittavaa osaamista. Taideorganisaatioilla on hankkeessa merkittävä rooli etenkin maahanmuuttajanuorten sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden kehittämisessä ja verkostoitumisessa. Hankkeen maahanmuuttajanuorten ympärille on haluttu rakentaa mahdollisimman kattava kulttuurialan verkosto, josta löytyy paljon ammattilaisia eri osaamisalueilta. Teatterissa hankkeen nuoret valmistavat teatteriesityksen ja hankkeen toisessa vaiheessa opiskelua yhdistetään tanssiesityksen tekemiseen eräässä toisessa Etelä-Suomessa toimivassa taidelaitoksessa.

Hankkeen yhteiskunnallinen tavoite on ehkäistä maahanmuuttajanuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta ja antaa tukea kotoutumisprosessissa. Kotouttamista pyritään edistämään hankkeessa lisäämällä maahanmuuttajanuorten opintoihin taide- ja kulttuurituntemusta. Maahanmuuttajat eivät monestikaan tunne suomalaista kulttuuria, mikä vaikeuttaa osaltaan kotoutumista. Kotouttamisen kannalta olennaista on ymmärtää, miksi suomalaiset ovat sellaisia kuin ovat. Maahanmuuttajien integroitumisen kannalta tärkeimmiksi tekijöiksi onkin esitetty kielitaitoa ja kulttuurituntemusta (Yle Uutiset, 2012).

Hanke käynnistyi virallisesti keväällä 2017 suunnittelupalavereilla ja maahanmuuttajanuorten rekrytoimisella. Maahanmuuttajanuorten rekrytointi saatiin valmiiksi syksyllä 2017, jolloin nuorten opiskelu aikuislukiossa ja teatterissa alkoi. Peruskoulututkinto hankkeessa pyritään saavuttamaan kahdessa vuodessa eli maahanmuuttajanuoret opiskelevat pääasiassa kevääseen 2019 asti, mutta osa valmistuu jo aikaisemmin opintojen suorittamistahdista riippuen. Syksyllä 2019 hankkeen maahanmuuttajanuoret jatkavat toisessa taidelaitoksessa, jossa tanssiesityksen muodostaminen yhdistetään opintoihin.

Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen kohderyhmä koostui lopulta 15 maahanmuuttajanuoresta, joista yhteensä kuusi putosi teatterinuorten ryhmästä projektin aikana. Hankkeen maahanmuuttajanuoret ovat iältään 17 - 29 -vuotiaita. Sukupuolijakauma oli ryhmässä tasainen. Lopulta ryhmässä oli viisi poikaa ja neljä tyttöä. Nuoret ovat kotoisin Somaliasta, Afganistanista, Irakista ja Chilestä. Kaikki hankkeen nuoret olivat olleet Suomessa maksimissaan 3 vuotta. Osalla nuorista turvapaikanhakuprosessi oli vielä kesken.

1.2 Teatterinuoret osana hanketta

Teatterinuoret-termillä kuvataan kyseisen teatterin nuortenteatteria, mihin myös Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen nuoret kuuluivat hankkeen aikana. Nuortenteatteriesityksiä kyseisessä teatterissa on järjestetty vuodesta 2014 lähtien. Rahoitus nuortenteatterille on aina ollut hankepohjaista. Vuosina 2017-2018 rahoitus saatiin Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeelta. Teatterinuorten kokoonpano jakautui kahteen joukkoon: hankkeeseen valitut maahanmuuttajanuoret, joilta puuttuu peruskoulututkinto, sekä lukioikäiset kantasuomalaiset teatteriharrastajat, jotka on valittu castingin kautta keväällä 2017. Yhdessä nuoret tähdittivät näytelmää, joka esitettiin teatterin virallisessa ohjelmistossa keväällä 2018.

Nuortenteatterin vakituksena ohjaajana toimii kokenut ja useissa teattereissa vaikuttanut teatteriohjaaja. Teatterinuorten esitystä oli rakentamassa alan ammattilaisista koostuva työryhmä; äänisuunnittelu- ja sovitus, puvustus, lavastus, sekä valo- ja videosuunnittelu. Ohjaajan lähestymistapa nuortenteatterin teke-

miseen on kunnianhimoinen ja laadullisesti korkea. Lähtökohtana on, että nuorteteatteria tehdään yhtä ammattitasoisesti kuin muitakin teatterialan produktioita.

Teatterinuorten harjoitukset alkoivat syyskuussa 2017. Syyskaudella harjoitukset painottuivat suomen kielen opiskeluun ja ryhmäytymiseen. Kieltä opeteltiin yleisen kommunikoinnin lisäksi erilaisten leikkien ja draamallisten harjoitusten myötä. Näin ollen suomen kielen opettelu oli helppoa ja hauskaa. Teatteri on hyvä tapa uuden kielen harjoitteluun, sillä työskentely teatterissa perustuu toistoon ja ihmisten kanssa kommunikointiin. Myös kotoutumisen kannalta teatteri on työmuotona toimiva, sillä se auttaa maahanmuuttajanuoria tutustumaan omaan ikäluokkaan kuuluviin kantasuomalaisnuoriin. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja kielen oppimisen suurin este onkin kontaktien puute kantaväestöön. Ystävyyssuhteet kantasuomalaisiin mahdollistaa kielen oppimisen lisäksi verkostojen kehittymistä (Kinnunen 2017, 13).

Kantasuomalaiset teatteria harrastaneet nuoret toimivat maahanmuuttajanuorille vertaisryhmänä ja mentoreina. Harjoituksissa nuoret jaettiin monesti pienryhmiin toteuttamaan tehtäviä, jolloin kantasuomalaiset nuoret toimivat usein pienryhmän ohjaajina. He ottivat enemmän taiteellista vastuuta ja huolehtivat siitä, että kaikki ryhmän jäsenet tietävät, mitä tekevät. Integroituminen Teatterinuorissa oli kahdensuuntaista, sillä myös kantasuomalaiset nuoret oppivat monikulttuurisessa ympäristössä toimimisesta, suvaitsevaisuudesta ja uusista kulttuureista. Kulttuurinen sopeutumisprosessi, ts. akkulturaatio, vaatii kahden kulttuurin välistä kontaktia, jonka myötä kulttuurit voivat myös jalostua (Florin, 2007, 6).

Teatterinuoret tarjosi nuorille luotettavan ja avoimen ilmapiirin, jossa asioista pystyi puhumaan. Nuoria rohkaistiin tuomaan esiin omaa persoonaansa ilman pelkoa tuomitsemisesta. Nuorten osaamista, kuten erilaista harrastustaustaa, pyrittiin hyödyntämään projektissa. Esitykseen haluttiin sisällyttää myös jokaisen omaa äidinkieltä. Uuteen suomalaiseen kulttuuriin integroituminen on nuorille helpompaa, kun hän kokee, ettei hänen omaa kulttuuria pyritä tukahduttamaan. Nuorten on saatava olla ylpeitä juuristaan ja monikulttuurisesta osaamisestaan. Maahanmuuttajanuorten identiteetti ei rakennu vain yhdestä kulttuuris-

ta, vaan se sisältää piirteitä sekä synnyinmaan että nykyisen kotimaan kulttuurista. Nuorten on vanhempia helpompi sopeutua uuteen kulttuuriin, mutta kahden kulttuuri-identiteetin välillä voi silti olla kuormittavaa ja luoda ulkopuolisuuden tunnetta (Ryösö, 2016).

Nuorten muodostamalla teatteriesityksellä oli myös yhteiskunnallinen näkökulma; epäkohta, joka haluttiin tuoda myös kantaväestön nähtäväksi. Teatteriesitys perustui erääseen klassikkoteokseen, joka käsittelee totalitarismin vaaroja tulevaisuuden yhteiskunnassa, jossa jokaista kansalaista valvotaan ja rangaistaan, mikäli hän toimii yhteiskunnan asettamien sääntöjen vastaisesti. Teatterityökentelyn myötä pyrimme painottamaan nuorille, että heillä on yksilön vapauksia ja oikeuksia, sekä mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi.

Korostimme heille vaikuttamisen tärkeyttä ja myös vastuuta toimia yhteiskunnan aktiivisena toimijana. Kun maahanmuuttajalle annetaan tilaisuus kysyä, ihmetellä ja tutustua aiheeseen rauhassa, on todennäköisempää, että hänestä tulee yhteiskunnan aktiivinen kansalainen. Kansalainen, joka osaa ajatella ja toimia yhteiskunnassa itsenäisesti (Koivumäki 2018, 60). Aktiivisen kansalaisuuden edellytys on, että henkilö on sosiaalisesti vahva ja itsetietoinen. Voimaton ihminen ei pysty kohdistamaan energiaansa muihin kuin omien ongelmien käsittelemiseen. Vain voimaantunut ihminen kykenee suuntaamaan energiansa muihin ja ympäristöönsä. (Rautio 2015, 156)

Esityksen myötä myös katsojille pyrittiin korostamaan yksilön vapautta ja rohkeutta toimia oikein. Ohjaajan mukaan toiminnan merkityksen korostaminen on tärkeää, sillä ihminen harvoin muuttaa tapojaan tai tekee pyydettyä tekoa, ellei todella ymmärrä sen merkitystä ja vaikutusta. Monelle turvapaikanhakuprosessin taustalla olevat tekijät voivat olla vieraita tai muulla tavalla hankalia ymmärtää. Ennakkoluulot ja rasismi kielivät siitä, että on vaikeaa asettaa itsensä toisen asemaan. Siksi nuorten esityksessä maahanmuuttajien tilannetta haluttiin tuoda aidosti katsojaa lähelle.

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Päädyin tuottamaan Teatterinuorten esitystä, sillä työskentelen kyseisessä teatterissa ja minulle tarjottiin mahdollisuus tuottaa tämä nuortenteatteriesitys. Koin hankkeen aiheen kiinnostavaksi ja myös tarpeelliseksi. Maahanmuuttajanuorten osallisuuden lisääminen yhteiskuntaan on mielestäni tärkeä kansalaisvelvollisuus, johon myös kulttuurialalla tulisi reagoida nykyistä paremmin. Ajatus siitä, että voisin tehdä aiheesta opinnäytetyön tuli silloisen kulttuurituotannon lehtorini kautta konkreettiseksi, sillä hän työskenteli hankkeen parissa ja ehdotti minulle projektia opinnäytetyöni aiheeksi.

Monikulttuurinen työympäristö oli minulle entuudestaan melko tuntematon toiminta-alue, mutta kun mahdollisuus tuli vastaan niin tartuin siihen sitä sen tarkemmin miettimättä. Aihe oli sopiva myös opinnäytetyön aiheeksi, sillä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opinnäytetyöt pyritään tekemään kehittämisenäkökulmasta, josta tässäkin projektissa pohjimmiltaan on kyse. Mielestäni aiheesta ei ole myöskään tehty tarpeeksi tutkimuksia, joten koin opinnäytetyön hyödylliseksi. Selvityksestä uskon olevan hyötyä etenkin kulttuurituottajille, jotka työskentelevät monikulttuurisissa hankkeissa vailla aiempaa kokemusta. Tavoitteenani opinnäytetyöprosessissa on jakaa kaikki hankkeessa itse oppimani maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelyyn liittyen.

Opinnäytetyön tavoitteena on ensisijaisesti tuottaa tilaajalle tuloksia siitä, mitä Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen toimenpiteillä on kyseisessä teatterissa saatu aikaan ja miten projektille asetetuissa tavoitteissa onnistuttiin. Opinnäytetyön keskeiset tavoitteet ovat tutkia, miten projekti sosiaalisesti vahvisti maahanmuuttajanuoria ja edisti kahdensuuntaista integraatiota. Lisäksi tutkin työväni, miten teatteri soveltuu oppimisen ja kotouttamisen menetelmäksi sekä listaan hyviksi todettuja käytäntöjä maahanmuuttajanuorten kanssa toimimiseen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten maahanmuuttajanuoret ovat sosiaalisesti vahvistuneet osana nuortenteatteriryhmää?

2. Miten kahdensuuntainen integraatio on onnistunut monikulttuurisessa ryhmässä?

3. Miten taidetta voidaan hyödyntää menetelmänä kotouttamisessa?

Opinnäytetyöprosessin aikana havainnoin nuorten kehittymistä sekä ryhmänä että yksilöinä projektin alkumetreistä ensi-illan jälkeisiin tunnelmiin asti. Samalla tutkin osallistuvan havainnoinnin kautta, miten kantasuomalaiset ja maahanmuuttajanuoret konkreettisesti integroituvat hankkeen aikana toisiinsa. Opinnäytetyön teoreettisina viitekehyksinä ovat kahdensuuntainen integraatio ja sosiaalinen vahvistuminen. Muita teemoja opinnäytetyössäni ovat monikulttuurisuus, sosiaalisten suhteiden luominen eri kulttuurien välillä, sekä taidelähtöiset menetelmät ja niiden tarjoamat mahdollisuudet kotouttamisen edistämiseksi.

Lopuksi esitän tulosten pohjalta havaintoja maahanmuuttajanuorten parissa työskentelyyn vastaavanlaisissa hankkeissa kulttuurituottajan näkökulmasta. Tavoitteenani on tuottaa taide- ja kulttuurialan toimijoille tietoa hyviksi todetuista käytänteistä, joilla maahanmuuttajanuorten sosiaalista vahvistumista ja kahdenvälistä integraatiota yhteiskunnassa voidaan tukea. Tavoitteenani on tutkia, mitä hankkeen toimenpiteitä on koettu hyviksi, mitä kannattaa ottaa huomioon ja mihin mahdollisiin kompastuskiviin tulisi varautua.

2 MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOTOUTTAMINEN

Tässä luvussa avaan opinnäytetyöni kannalta keskeisiä käsitteitä liittyen maahanmuuttajanuorten sosiaalisen identiteetin rakentamiseen ja kahdensuuntaiseen integraatioon. Lisäksi käsittelen taustatekijöitä, mitkä johtivat Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen syntyyn ja avaan syitä siihen, miksi maahanmuuttajanuoret ovat moninkertaisessa syrjäytymisvaarassa kantaväestöön suhteutettuna.

2.1 Esteet peruskoulun loppuunsaattamisessa

Maahanmuuton äkillisen kasvamisen yhteydessä heräsi huoli siitä, saavatko maahanmuuttajat tarpeeksi hyviä mahdollisuuksia yhteiskuntaan kotoutumiseen. Mikäli yhteiskunta ei tarjoa kotouttamiseen tarpeeksi tukea, riski yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä kasvaa. Maahanmuuttajanuorten sosiaalinen syrjäytyminen on prosentuaalisesti moninkertainen verrattuna kantaväestön nuoriin (Tyynysniemi, 2012). On monia syitä siihen, miksi maahanmuuttajanuoret ovat syrjäytymisvaarassa. Riittämätön koulutustaso on yksi tähän vaikuttavista riskitekijöistä. Monelta maahanmuuttajataustaiselta nuorelta puuttuu peruskoulututkinto, sillä he saapuvat Suomeen oppivelvollisuusiän ylittäneinä tai sitten heillä ei ole opiskelussa vaadittavaa kielitasoa.

Syrjäytymiseen johtava kierre on monisyinen ja sitä edesauttavat tekijät ovat kytköksissä toisiinsa. Kielitaidon puute johtaa koulutuksen puutteeseen ja työttömyyteen. Alisuorittajaksi olonsa tunteminen sekä yhteiskunnan tuen ja luottamuksen puute johtavat yksinäisyyteen. Pahimmillaan yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen voi johtaa rikollisuuteen. Riittämätön elintaso ja työttömyys voivat johtaa poluille, joissa rahaa hankitaan laittomasti (Kuure, Kapanen & Lipponen, 2015, 15). Myös kantaväestön ennakkoluulot ja rasistiset käsitykset ovat merkittäviä taustatekijöitä, jotka voivat altistaa maahanmuuttajan masennukselle ja lisätä yhteiskunnasta syrjäytymisen riskiä (Toivikko, 2015). Mielenterveysongelmat lamaannuttavat yksilön toimintakykyä ja samalla ne tulevat kalliiksi yhteiskunnalle (Tolonen, 2015).

Vuonna 2014 Suomessa asuneista ulkomaalaistaustaista nuorista huomattavasti useampi oli keskeyttänyt koulutuksensa varhaisessa vaiheessa tai oli täysin koulunkäynnin ja työn ulkopuolella kantasuomalaisiin nuoriin verrattuna. (Tilastokeskus 2015.) Näistä koulunkäynnin keskeyttäneistä nuorista suuri osa on kokonaan ilman perusasteen tutkintoa, sillä heillä on joko jäänyt peruskoulu kesken tai se on vain osittain suoritettu entisessä kotimaassa. Suurin syy koulunkäynnin lopettamiselle on nuoren halu siirtyä työelämäään. Myös varhainen perheellistyminen vaikuttaa ulkomaalaistaustaisten tyttöjen alhaiseen koulutustasoon. Kielitaidon puute ja opiskelupaikkaa vaille jääminen ovat niin ikään kär-

kisjoilla, kun maahanmuuttajanuorilta on selvitetty syitä siihen, miksi he eivät opiskele. (Tilastokeskus 2015.)

Oppivelvollisuusiän ylittäneet nuoret siirtyvät peruskoulusta aikuisten perusopetukseen. Aikuisten perusopetus on toisenlainen ympäristö kuin peruskoulu, ja keskeyttäneiden määrä on suuri juuri aikuisten perusopetukseen siirtymisen jälkeen. Maahanmuuttajanuorilla on hyvin vaihtelevia koulutustaustoja. Näin oli myös Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen nuorten kohdalla. Osalla heistä aikaisempi koulutus rajoittui siihen, että oli istuttu puun juurella ja luettu Koraania. Osa taas on paennut sotaa, jolloin koulutus on jäänyt olemattomaksi. Joku taas on saattanut käydä koulua kotimaassaan useita vuosia. Erilaiset lähtökohdat näkyivät myös koulumenestyksessä. Osalle esimerkiksi aikataulujen noudattaminen ja oma-aloitteellisuus olivat yksinkertaisesti asioita, joiden sisäistäminen vaatii harjoittelua.

Kotimaassani kävin koulua viisi vuotta. Mutta siellä en käynyt kuin ehkä kerran viikossa. Kouluun ei voinut mennä joka päivä, koska oli pommeja ja tapahtui paljon. Joskus opettaja ei tullut paikalle. Koulussa siellä ei ollut luokkaa, vaan olimme pihalla. (Lainaus hankkeen nuorelta, Kehittämistyön menetelmät 2 -kurssi, Humak 2017.)

2.2 Sosiaalinen vahvistaminen

Nuorisolaki 72/2006 (2 §) määrittelee sosiaalisen vahvistamisen nuorille suunnattuina toimenpiteinä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleessa nuorisolaissa (1285/2016) ei ole vastaavaa määritelmää, mutta sosiaalisen vahvistamisen käsitettä ei ole lainvalmisteluasiakirjojen (HE 111/2016 vp ja SiVM 12/2016 vp) mukaan tarkoitettu muuttua. Asiallisesti samansisältöinen määritelmä on myös kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa 1386/2010 (3 §). Sosiaalisen vahvistamisen käsitteen avulla on pyritty korvaamaan syrjäytymisen ehkäisyn käsite, jota pidetään nykypäivänä helposti leimaavana (Lundbom & Herranen, 2011, 18). Uutta käsitettä käyttämällä voidaan aiheetta lähestyä neutraalimmin. Toisinaan käsite yhdistetään myös sosiaaliseen voimaantumiseen (Social Empowerment).

Sosiaalisen vahvistamisen tavoitteena on aktiivisesti parantaa yksilön elämähallintaa ja tarjota nuorelle konkreettisia työkaluja paremman elämähallinnan saavuttamiseksi. Sosiaalinen vahvistaminen nähdään siis lähtökohtaisesti laaja-alaisena elämähallintataitojen tukemisena, jonka tavoitteena on luoda yksilölle tai yhteisölle mahdollisimman ehyttä ja tasapainoista tulevaisuutta. Käytännössä sosiaalisella vahvistamisella pyritään kiinnittämään syrjäytymisvaarassa oleva nuori yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Olennaista on, että nuori pääsee itse osalliseksi päättämään tulevaisuudestaan. Lisäksi toiminnallisuus ja kuulumisen tunne ryhmään lisää nuoren sosiaalista vahvistumista (Kuure ym. 2015, 25).

Kuva 1. (Kuure ym. 2015, 25)

Sosiaalisen vahvistamisen käsitteen tarkempi määrittely on toistaiseksi haasteellista, sillä sosiaalista vahvistamista on tutkittu toistaiseksi melko vähän, eikä aiheesta löydy tarkkoja oppikirjallisia määritelmiä (Lundbom ym. 2011. 18). Yhteistä erilaisissa määritelmissä on kuitenkin se, että toiminnan tavoite on kiinnittää henkilö osallistavan toiminnan kautta yhteiskunnan aktiiviseksi ja hyvinvoivaksi jäseneksi. Sosiaalisen vahvistamisen nähdään parantavan henkilön elämähallintaa, hyvinvointia ja tulevaisuuden näkymiä.

Avainsanoja tekemiseen ovat kannustaminen, läsnäolo, kuuntelu, tuen ja luottamuksen osoitus, sosiaalisten taitojen kehittäminen, osallisuus ja yhteisöllisyys. Yksittäisen nuoren kohdalla sosiaalinen vahvistuminen tarkoittaa muun muassa itseluottamuksen, aloitteellisuuden ja vuorovaikutustaitojen lisääntymistä. Monelle, etenkin nuorelle, on tärkeää löytää oma paikkansa ja tuntea yhteenkuuluvuutta tiettyyn yhteisöön. Löytämällä mieleisensä harrastuksen, voi myös löytää samankaltaisista asioista kiinnostuneen sosiaalisen yhteisön. Juuri tätä yhteisöön kuulumista, ts. osallisuutta pidetään usein keskeisenä tekijänä sosiaalisessa vahvistumisessa (Kuure ym. 2015, 39-40).

Suomalaisen nuoren ja maahanmuuttajanuoren kohdatessa on heidän mahdollista saada yhteenkuulumisen kokemuksia sekä rohkeutta olla oma itsensä. Suvaitsevaisuuden lisääntymisellä on pitkäaikaiset vaikutukset, jotka kantavat nuorta läpi elämän. (Jonninen 2012, 32.)

Paras tapa ehkäistä nuoren syrjäytymistä on vahvistaa nuoren itsetuntoa ja minäkäsitystä. Itsetuntoa voidaan vahvistaa tukiverkoston avulla, jossa nuorella on turvallinen ja tärkeä olo. On keskeistä itsetunnon kannalta rakentaa nuorelle luottamuksellista verkostoa, josta saa myös tukea tarvittaessa. Myös sosiaaliset taidot ovat kytköksissä nuoren kykyyn luottaa ympäristöönsä. Siksi myös jatkuvuus on monelle hyvin tärkeä ja sitouttava elementti (Kuure ym. 2015, 14). Myös turvallisuuden tunteen rakentaminen on hyvin tärkeää maahanmuuttajien kanssa toimiessa, sillä monen luottamus yhteiskuntaan on rikottu jo ennen kuin he ovat saapuneet Suomeen. Siksi toipuminen ja luottamuksen rakentaminen voi olla pitkä matka, joka vaatii aikaa, kärsivällisyyttä ja ymmärrystä.

2.3 Kahdensuuntainen integraatio

Avattaessa käsitettä kahdensuuntainen integraatio on hyvä käsitellä muutamaa peruskäsitettä ennen sitä. Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010 3 §). Näihin toimenpiteisiin kuuluu muun muassa TE-toimistossa tai kunnassa laadittu alkukartoitus ja mahdollinen kotoutumissuunnitelma (Infopankki, 2018). Kotouttamisella tarkoitetaan siis julkisen sektorin järjestämiä toimenpiteitä kotoutumisen edistämiseksi.

Kotoutuminen puolestaan määritellään yhteiskunnan ja maahanmuuttajan vuorovaikutteisena kehityksenä, jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kulttuuria ja kieltä säilyttäen (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010 3 §). Lain tavoitteena on lisätä maahanmuuttajien tasa-arvoa ja valinnan vapautta sekä varmistaa heille välttämätön toimeentulo ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto. Toiminnan tavoitteena on luoda maahanmuuttajalle aktiivinen rooli yhteiskunnan jäsenenä ja varmistaa, että hän saa keskeiset taidot sen saavuttamiseksi.

Usein ajatellaan, että uuteen kotimaahan sopeutuminen eli integroituminen on vain maahanmuuttajan vastuulla. Todellisuudessa sopeutumisprosessi on kuitenkin aina kahdensuuntainen. Kahdensuuntaisella integroitumisella tarkoitetaan sitä, että myös yhteiskunnan on sopeuduttava ja vastattava maahanmuuttajien tarpeisiin. Kotoutumisen kannalta on olennaista, että kantaväestö, viranomaiset ja poliittiset päättäjät ovat yhdessä luomassa olosuhteita, joihin maahanmuuttajan on mahdollista sopeutua tasa-arvoisena yhteiskunnan jäsenenä (Huovio & Mattila, 2016, 15). Olennaista onnistuneessa integroitumisessa on maahanmuuttajille tarjottavien tukipalveluiden lisäksi maassa vallitseva ilmapiiri maahanmuuttajia kohtaan ja se, miten vastaanottavaisesti ihmiset suhtautuvat kotoutettaviin (Ihamäki & Kaljonen 2014, 27). Toimiakseen kotoutuminen vaatii siis jatkuvaa kahdensuuntaista vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä.

Kun ihminen muuttaa uuteen maahan, hän joutuu opettelemaan paljon uusia asioita kerralla ja tottumaan uusiin olosuhteisiin. Henkilö joutuu sopeutumaan uuden kulttuurin lisäksi myös uusiin makuihin, hajuihin, äänimaisemiin ja luonnonoloihin. On opeteltava uusi kieli, uudet arvot ja normit, uudet tavat kohdata ihmisiä ja löytää oma paikkansa uudessa yhteisössään. Maahanmuuttajalla on edessään paljon haasteita niin kantaväestön ennakkoluulojen rikkomisessa kuin oman itsensä löytämisessä uudessa elinympäristössä. (Taanila 2017, 6)

Maahanmuuttajien mahdollisimman hyvin toteutettu kotouttaminen on yksi suomalaisen yhteiskunnan suurimpia lähitulevaisuuden haasteita. Etenkin pääkaupunkiseudulla asuvien ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on niin suuri, että se käytännössä määrittää, miten integroituminen koko Suomessa etenee. Siitä syystä Helsingillä ja muulla pääkaupunkiseudulla on avainasema sujuvan integroitumisen varmistamiseksi. (Saukkonen 2016).

Onnistunut integraatio on sitoutumista kaikilta yhteiskunnan toimijoilta. Maahanmuuttaja tarvitsee kotoutumiseen yhteiskunnan tukea ja samalla yhteiskunta oppii monikulttuurisemmaksi. Kahdensuuntainen integroituminen on ennen kaikkea erilaisuuden hyväksymistä ja kunnioittamista. Onnistuneella kahdensuuntaisella integroitumisella ja hyvällä kotouttamis- ja koulutuspolitiikalla monikulttuurisuus voidaan myös valjastaa taloudelliseksi hyödyksi yhteiskunnassa. (VATT 2014).

3 MENETELMÄT

Tässä luvussa käsittelen valitsemiani tutkimusmenetelmiä ja niiden toteuttamisprosessia. Opinnäytetyöni työstämisen ja kehittämismenetelmien parissa työkentelyn aloitin syksyllä 2017.

3.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön päämenetelmät ovat osallistuva observointi ja aivoriihet, joista koostuvat havainnot dokumentoin tutkimuspäiväkirjaani. Osallistuvaksi obser-

voinniksi määritetään havainnointi, jossa tutkijalla on aktiivinen rooli kyseisessä toimintatutkimuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2018). Observoinnin kautta saamani tulokset antavat laadullisesti paljon mitattavampaa ja tarkempaa tietoa kuin kvantitatiiviset eli määrälliset haastattelut, joita myös hyödynnän opinnäytetyössäni.

Haastattelut toimivat lähinnä alkukartoituksena tutkimuksessa. Tutkimuspäiväkirjamerkinnot muodostivat laajan kronologisen kokonaisuuden, sillä keräsin materiaalia lähes jokaisista Teatterinuorten harjoituksista vuoden ajan. Merkinnoissa kävin läpi projektin etenemistä ja kirjasin ylös niin positiiviset kuin negatiiviset etapit projektin edetessä. Lisäksi pyrin kirjaamaan havaintoja sosiaalisten suhteiden kehittymisestä maahanmuuttajanuorten sekä kantasuomalaisten nuorten välillä.

Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen kohderyhmä on melko suuri ja se on jaettavissa kahteen osaan. Kohderyhmän koon vuoksi päätin toteuttaa kyselyn kvantitatiivisiin eli määrällisiin tutkimusmenetelmiin pohjautuen. Tyypillistä kvantitatiivisissa menetelmissä on saman kysymyspatteriston esittäminen valitulle kohderyhmälle. Kyselylomake on yleisin kvantitatiivinen menetelmä ja siihen päädyin itsekkin, niin kantasuomalaisten kuin maahanmuuttajanuorten kohdalla. Opinnäytetyöni kvantitatiiviseen tutkimukseen kuitenkin yhdistyy myös kvalitatiivisia piirteitä, sillä kohderyhmä ei ole satunnainen vaan ennalta valikoitu.

Maahanmuuttajanuorten alhainen suomenkielentaito esti laadullisesti laajan tutkimusaineiston keräämisen, sillä nuorten kielitaito ei riittänyt kokemusten syvälliseen analysoimiseen ja vastaukset olivat pitkälti: ”Kyllä on hyvä tai ei ole hyvä” luokkaa. Päädyin sen vuoksi toteuttamaan kyselylomakkeet haastatteleamalla maahanmuuttajanuoria kasvotusten, sillä sitä kautta sain paremmin selitettyä kysymyksen merkityksen. Kantasuomalaiset nuoret vastasivat kyselylomakkeeseen omalla ajallaan kotitehtävän muodossa. Sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajanuorten kyselylomakkeissa oli mukana avoimia kysymyksiä, jotka antoivat mahdollisuuden tarkempaan analyysiin. Litterointiin ei ollut tarvetta kummassakaan tapauksessa kyselylomakemallin vuoksi.

Muita tiedonkeruumenetelmiä, joita opinnäytetyössäni käytän, ovat benchmarking ja monikulttuurisuuteen sekä kotouttamiseen liittyvä teoriapohja. Benchmarking on menetelmä, jossa etsitään parhaita käytäntöjä ja sovelluskelpoisia menetelmiä toisista työyhteisöistä oman työyhteisön toiminnan johtamiseen. Kyseessä on vertailukehittämisen menetelmä, jossa olennaista on muilta oppiminen ja oman toiminnan kehittäminen. Benchmarking-menetelmän avulla tutkin opinnäytetyössäni Suomessa aiemmin toteutettuja monikulttuurisia taidelähtöisiä kotouttamishankkeita sekä vertaan niitä Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen toimintaan.

3.2 Toteutus

Haastattelimme luokkatoverini Anna Suonisen kanssa hankkeen maahanmuuttajanuoria syksyllä 2017. Suoninen suoritti myös opintoja hankkeessa. Saimme haastateltua kahdeksaa maahanmuuttajanuorta, jotka olivat paikalla haastattelupäivinä. Haastatteluja toteutettiin kahdessa eri lokaatiossa: nuorisotalolla sekä oppilaitoksen tiloissa. Haastattelimme nuoria laatimamme kyselylomakkeen myötä. Vastikään Suomeen tulleet nuoret eivät osaa suomen kieltä tarpeeksi, jotta he voisivat täyttää lomakkeen omatoimisesti, joten aineisto kerättiin haastatteleamalla jokaista nuorta yksitellen.

Lomakkeessa oli 14 kysymystä, joista osa oli monivalintoja ja osa avoimia. Haastattelut kestivät n. 15 minuuttia per haastateltava. Haastattelut tehtiin pääasiallisesti suomeksi ja ilman tulkkia. Muutama haastattelusta tehtiin englannin kielellä. Vastaukset annettiin anonyymisti. Halusimme haastattelujen myötä kartoittaa maahanmuuttajanuorten kulttuuritaustaa ja taiteen tuntemusta sekä selvittää ajatuksia Teatterinuorena olosta. Haastattelut olivat osa Kehittämistyön menetelmät 2 – kurssia ja olimme Suonisen kanssa ryhmässä, jossa kaikki suorittivat tutkimuksia hankkeeseen liittyen. Näitä yhteisiä tutkimustuloksia käytän omien tutkimustuloksieni tukena seuraavassa luvussa.

Hankkeen kantasuomalaiset nuoret vastasivat kyselylomakkeeseen itsenäisesti kotitehtävän muodossa. Kyselyyn vastasi määrääjassa seitsemän nuorta. Haastattelurungossa kysymyksiä oli yhteensä 11 kpl. Kyselylomake koostui sekä

avoimista että monivalintakysymyksistä. Vastaukset annettiin anonyymisti. Kantasuomalaisnuorilta halusin selvittää, minkälaisista lähtökohdista he olivat lähteneet mukaan hankkeeseen ja että oliko heillä aiempaa kokemusta monikulttuurisista projekteista. Samoin halusin kuulla heidän ajatuksiaan maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelystä.

Tutkimuspäiväkirjan työstämisen aloitin syksyllä 2017, kun Teatterinuorten treenit alkoivat ja jatkoin kirjoittamista esityskauden loppuun saakka. Koen observoinnin olevan paras menetelmä opinnäytetyöni tiedonkeruuseen, sillä observointi antaa vastauksia kysymyksiin, joita haastattelemalla ei edes osaisi kysyä, ts. hiljaista tietoa. Etenkin tässä tapauksessa menetelmä on tehokas, kun kohderyhmän kielitaso ei ole riittävä syvälliseen haastatteluanalyysiin. Observointi menetelmänä voi myös olla luotettavampi arvioinnin työkalu kuin itsearviointi. Observointi voi antaa laadullisesti hyvin merkittävääkin dataa, etenkin jos tutkijalla on aktiivinen rooli projektissa ja hän pystyy havainnoimaan kohderyhmän kehityskaarta tutkimuksen luonnollisessa ympäristössä.

4 MONIKULTTUURISET TAIDEKOKOILUT

Tässä luvussa käsittelen Suomessa aiemmin toteutettuja toimintakokeiluja maahanmuuttajien parissa. Olen tehnyt aiheesta selvitystä Kotouttamista ja kulttuuria - hankkeelle toukokuussa 2017 osana Taiteen soveltava käyttö -kurssia. Selvitys on tehty pääasiassa hankkeista ja projekteista, joissa taidetta ja kulttuuria on sovellettu maahanmuuttajien kotouttamiseen, koulutukseen ja yhteiskuntaan sopeutumiseen. Selvitystä varten haastattelin yhteyshenkilöitä hankkeista. Selvityksen tavoitteena oli löytää toimivia käytänteitä ja toisaalta myös niitä ei niin toimivia käytänteitä, jotta Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeessa voitaisiin välttää nämä mahdolliset kompastuskivet. On myös olennaista etsiä syitä siihen, miksi jokin käytäntö toimii ja toinen ei. Käytän selvitystä pohjana luvussa, mutta sen lisäksi käsittelen selvityksen jälkeisiä tutkimuksia ja lopuksi tiivistän näissä hankkeissa todettuja hyviä käytäntöjä.

4.1 Aiemmin toteutettuja hankkeita

Baana-hanke on meneillään oleva kolmivuotinen hanke, jota rahoittaa Keski-Suomen ELY-keskus. Hankkeen päätoteuttajana toimii Humanistinen ammattikorkeakoulu. Osatoteuttajina hankkeessa ovat Citywork Turku Oy ja Turun kaupunki. Hankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajia työllistymään ja muodostaa konkreettisia väyliä työelämään ja yrittäjyyteen. Käytännössä tämä tavoite toteutetaan perustamalla Turun keskustaan rekrytointipiste, jossa maahanmuuttajia neuvotaan ja koulutetaan sekä tarjotaan heille työpaikkoja. Pyrkimyksenä on siis luoda pysyvä verkostomainen rekrytointimalli maahanmuuttajille Turussa.

TEKO - Tehostettu kotoutuminen -hankkeessa pyritään edistämään kotouttamista Tampereen Hervannassa, jossa vieraskielisten osuus on noin 20 %. Hankkeen tavoitteena on sitouttaa maahanmuuttajat yhdenvertaisesti uuteen ympäristöön ja tehdä heistä aktiivisia toimijoita yhteiskuntaan. Keinoina hankkeessa ovat erilaiset kulttuuritapahtumat, keskustelupiirit ja harrastetoiminta. ”Uusia tulijoita” tuetaan integroitumisessa tukihenkilöiden avulla, joita ovat muun muassa aiemmin maahan muuttaneet. Hankkeen varsinainen kohderyhmä ovat äskettäin oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, kotoutumisensa alkuvaiheessa olevat kiintiöpakolaiset sekä muut työelämän ulkopuolella olevat maahanmuuttajat. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kahdensuuntaista kotouttamista, ts. lisätä dialogia ja yhteistä toimintaa, joka muodostaisi ”me” - henkeä lähiyhteisöön. Hankkeen päätoteuttajana on Tampereen ev. lut. seurakuntayhtymä. Sen osatoteuttajia ovat Tampereen kaupunki, Tampereen yliopisto ja Tampereen Ammattikorkeakoulu.

Integra-hankkeessa kehitetään uudenlainen toimintamalli työvalmennuspajoille, joiden tarkoitus on valmentaa maahanmuuttajia työelämään. Malli siis edistää maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan. Hanke toimii Kokkolan ja Kannuksen alueella. Hankkeen konkreettinen tavoite on löytää valmennettavaksi 60 työtöntä maahanmuuttajaa, joista vähintään 70 % löytäisi valmennuksen avulla työpaikan. Maahanmuuttajat saisivat valmennuksen myötä paremmat mahdollisuudet lähteä opiskelemaan tai saada työpaikan. Valmennus vahvistai-

si kielitaitoa, ammatillista identiteettiä ja ymmärrystä suomalaisesta työkuulttuurista. Hankkeessa toimii kulttuuritulkkeja, jotka toimivat henkilökohtaisina valmentajina ja jotka auttavat palkkatukipaikkojen löytämisessä. He ovat myös osallisina työpaikkaan perehdytyksessä. Haastattelin hankkeen projektipäälliköä Marianne Leimio-Seppää sähköpostitse ja kysyin häneltä, millaisia käytäntöjä he ovat kokeneet hyödyllisiksi maahanmuuttajien kanssa toimiessa. Hän kertoi, että heidän hyvät käytäntönsä liittyvät pitkälti työpajatyöskentelyyn. Hän kuitenkin osasi antaa pari yleismaallista vinkkiä:

Avoimuus ihmisille; se ettei oletta mitään (esim. stereotyyppiset kulttuurin-kuvat) vaan kohtaa ihmiset yksilöinä. Toki kulttuuri vaikuttaa moniinkin asioihin, mutta on turha olettaa kaikkien kulttuurin edustajien käyttäytyvän samalla tavalla. Uteliaisuus: meille itsestäänselvyydet voi olla toisille uusia asioita ja päinvastoin. Jos kielitaito on vielä huono, asioita pitää jaksaa selittää uudelleen ja uudelleen, selkokielellä. (Marianne Leimio-Seppä, haastattelu 5/2017.)

Leimio-Seppä kertoi, että ohjautuvuus hankkeeseen oli aluksi heikkoa, mutta selkeä informointi ja tiedotus auttoi asiaan, kun ihmiset todella ymmärsivät mistä hankkeessa on kyse ja kenelle se on tarkoitettu. Hanke keräsi lopulta paljon hyvää palautetta maahanmuuttajilta:

Palaute on ollut positiivista. Kielivalmennus on ollut tarpeellista ja monet haluaisivat jatkaa sitä. Jopa entiset valmentautajat ovat käyneet meitä katsomassa ja kertovat haluavansa takaisin. Meillä 2kk on kuitenkin maksimi, mihin pystymme venymään. Työkokeilun aikana kielen osaamisen taso on hieman heikentynyt, koska työosastoilla ei ole niin paljoa sosiaalista kanssakäymistä. Monet kertovat tarvitsevansa lisää suomen kielen opetusta. (Marianne Leimio-Seppä, haastattelu 5/2017.)

Moniverkko-hanke oli ESR:n tukema kaksivuotinen hanke vuosien 2008 - 2010 välillä. Hanke toteutettiin Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian ja Diversa Consultingin yhteistyönä. Hankkeen kohderyhmänä olivat maahanmuuttajat ja työnantajat. Hankkeeseen osallistuneita maahanmuuttajia valmennettiin parempiin työelämätaitoihin erilaisten ryhmäkoonpanojen ja ohjausmenetelmien avulla. Käytännössä heille järjestettiin työpajoja, rekrytointitapahtumia, yhteisiä tapaamisia ja vierailuja työpaikoille. Hankkeessa oli kokonaisuudessaan 126

maahanmuuttajaa. Enemmistö heistä oli työttömiä, mutta suuri osa heistä onnistui työllistymään tai he löysivät koulutuspaikan hankkeen myötä. Hankkeen tulokset olivat hyvät ja maahanmuuttajien kielitaito, verkostoitumis- ja työelämätaidot kohenivat. Myös tässä hankkeessa todettiin hyväksi käytännöksi henkilökohtaiset tapaamiset ja työnantajan ja maahanmuuttajan yhteen saattaminen.

Kimppakyydissä – Maahanmuuttajanuoret työhön ja koulutukseen -hanke, joka toteutettiin vuosina 2004 - 2006. Se kuului EU:n Urban II – ohjelmaan. Hankkeen tarkoituksena oli luoda verkosto Hakunilan alueella oleville peruskoulun päättävillä maahanmuuttajanuorille, jotka olivat vaarassa syrjäytyä työelämästä. Ajatuksena projektissa oli suunnitella nuorille itselleen mieleinen polku koulutusvalmentajan tuella. Toimintaan sisältyi myös muun muassa koulu- ja työpaikkavierailuja.

Nuoret yli rajojen -hanke oli kaksivuotinen Cassandra ry:n toteuttama hanke vuosina 2004 - 2005. Hanke tuotti maahanmuuttaja- ja kantasuomalaisille tytöille monikulttuurisia taidetyöpajoja, joita pidettiin vapaa-ajan lisäksi myös koulujalla. Hanketta tuki opetusministeriö. Työpajoja ohjanneet naistaiteilijat pyrkivät auttamaan nuoria tyttöjä löytämään oman lahjakkuutensa ja helpottamaan heidän verkostoitumistaan alalle.

Lapset yli rajojen -hanke oli jatkoa Nuoret yli rajojen- hankkeelle. Toteuttajaorganisaationa oli jälleen Cassandra ry. Rahoittajana toimi tällä kertaa RAY. Hankkeessa toteutettiin monikulttuurisia taidetyöpajoja päiväkotii- ja kouluikäisille lapsille. Ohjaajina toimivat uussuomalaiset taiteilijat. Hankkeen tavoitteena oli lisätä suvaitsevaisuutta lasten asenteissa ja yhdistää kantasuomalaiset ja maahanmuuttajalapset tiiviimmin toisiinsa.

Kulttuurilaboratorio oli ESR:n rahoittama hanke, jota toteutettiin Helsingissä vuosina 2001 - 2004. Kulttuurilaboratorio kokosi yhteen erilaisia nuoria luomaan monikulttuurista yhteisöllistä toimintaa oppilaitoksissa. Samalla hanke antoi mahdollisuuden vaikuttaa omaan opiskeluunsa. Hankkeen pedagogisena pohjana toimi muutoslaboratorio-menetelmä, mihin myös nimi viittaa. Muutoslaboratorio on siis kehittämistyön menetelmä, jonka ajatuksena on, että yksittäisen

ongelmanratkaisun sijaan pyritään kehittämään pitkäaikaisia ratkaisuja ongelmien ehkäisemiseen.

Palapeli oli ESR:n tukema hanke vuosina 2004 - 2007. Kohderyhmänä hankkeessa olivat maahanmuuttajat ja toimijat, jotka järjestivät heille opetustunteja. Opetus jaettiin kolmeen eri osa-alueeseen; suomen kieli, yhteiskunta- ja kulttuuri, sekä työelämään tutustuminen. Maahanmuuttajat jaettiin myös viiteen eri tasoryhmään. Jokaisella tasolla oli oma tavoite. Hankkeen ydintavoitteena oli löytää maahanmuuttajille heidän ammattitaitoaan vastaava koulutus, joten hanke pyrki tekemään tiivistä yhteistyötä työnantajien ja muiden projektien kanssa. Olennaista projektissa oli, että maahanmuuttaja saattoi aloittaa opinnot nopeasti Suomeen muuton jälkeen ilman pitkää odotusaikaa, joka muutoin voi kestää jopa 6-8 viikkoa.

Vantaan Kokonainen maailma lähiössä -hankkeen tavoitteena oli lisätä maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta maahanmuuttajatiheillä Koivukylän ja Länsimäen alueilla. Vantaan kuntapilottihankkeen tavoitteena oli kehittää lähiötä, vahvistaa kahdensuuntaista integraatiota, edistää yhteisöllistä hyvinvointia ja aktivoida maahanmuuttajataustaisia ihmisiä osallistamisen avulla. Hankkeen tavoitteita toteutettiin perustamalla monikulttuurinen lastenorkesteri Tempo sekä järjestämällä yhteistä tapahtumatoimintaa, erilaista neuvontaa ja kerhotoimintaa. Hanke oli menestys ja Tempo-orkesterin toiminta jatkuu edelleen Vantaan kaupungin rahoittamana. Uusi työmalli on sovellettavissa eri paikkakunnille. Toiminnalla onnistuttiin luomaan kontaktia myös ”hiljaisiin ryhmiin”.

Mosaiikki oli ESR:n ja ELY-keskuksen tukema hanke vuosina 2001 - 2004, jota toteutettiin Riihimäellä, Hyvinkäällä ja Nurmijärvellä. Hankkeen tavoitteena oli madaltaa maahanmuuttajien työllistymisen esteitä. Toteuttamiskeinoina olivat yksilöohjaus ja työnhaku pienryhmissä. Projektin tavoitteena oli myös perehdyttää työelämän toimijoita maahanmuuttajien palkkaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Hankkeen aikana onnistuttiin luomaan kattava ja monipuolinen verkosto, jota maahanmuuttajat pystyvät hyödyntämään. Hyvinkäälle perustettiin myös alueen ensimmäinen aktiivinen kohtaustapa paikka maahanmuuttajille. Lisäksi luotiin ohjaamo, jossa maahanmuuttajat saivat ohjausta koulutus- ja työasioissa. Oh-

jausta ja neuvontaa onnistuttiin järjestämään kaikille maahanmuuttajille maahanmuuttolupaperusteesta riippumatta.

AGORA – Taide ja teatteri omaistyössä on FinFamin kolmivuotinen projekti vuosina 2017 - 2019. Hanketta rahoittaa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA). Projektin tavoitteena on tukea maahanmuuttajien ja heidän perheidensä hyvinvointia ja osallisuutta teatterin, taiteen ja vertaistuen avulla. Yhteispintaa Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen kanssa löytyy siis runsaasti. Hanke pyrkii etenkin maahanmuuttajanuorten psyykkisten oireiden hoitamiseen ja pakolaistaustaisten perheiden tukemiseen. Hankkeen tiimoilta tuotetaan teatteriesitys teatterialan ammattilaisten ja omaisiantuntijoiden kanssa. Teatteri-esityksen sisältö lähtee pakolaistaustaisten nuorten omista kokemuksista. Esi-tystä näytetään vuonna 2019 pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa. Lisäksi hankkeen myötä järjestetään erilaisia työpajoja kuten graffitityöpaja, aistitaidetyöpaja ja draamatyöpaja.

4.2 Hyväksi havaittuja menetelmiä

Helppous ja kärsivällisyys

Maahanmuuttajien kanssa toimiessa on muistettava se, että monien kielitaito on vielä alkeellisella tasolla. Mitä yksinkertaisemmin ja selkeämmin on kiteytetty, mistä on kyse, sitä todennäköisemmin se herättää mielenkiintoa ja saa osallistumaan. Kiinnostava otsikko auttaa myös hankkeen tunnetuksi tekemisessä.

Kielenopetus

Kielenopetuksen tulee olla aktiivista ja kielen oppiminen tulee ottaa huomioon hankkeen eri vaiheissa. Mitä paremmin oppii kieltä, sitä helpommin pystyy kommunikoimaan kantaväestön kanssa ja näin ollen integroitumaan yhteiskuntaan. Kärsivällisyys on tärkeää, sillä Marianne Leimio-Seppää lainatakseni

”Jos kielitaito on vielä huono, asioita pitää jaksaa selittää uudelleen ja uudelleen, selkokielellä.”

Aika

Hankkeelle on suositeltavaa varata aikaa ylikanttiin arvioiden. Yllättäviä vaikeuksia voi ilmetä, joiden vuoksi projektin tulokset voivat kärsiä. On myös suositeltavaa tehdä kartoitus siitä, mikä voi mennä pieleen ja miten tämä voitaisiin ehkäistä. Looginen ja selkeä projektin kulku ja aikataulu helpottaa sekä hankkeen vetäjiä että siihen osallistuvia osapuolia.

Hanke tarjoaa todellisia mahdollisuuksia

On tärkeää, että hanke tarjoaa oikeita mahdollisuuksia ja polkuja työelämään. Se vaikuttaa merkittävästi maahanmuuttajien kiinnostukseen hanketta kohtaan.

Sujuva viestintä

Mutkaton ja sujuva yhteistyö hankkeen eri toimijoiden välillä helpottaa hankkeen vetäjien työskentelyä ja maahanmuuttajat saavat paremmat mahdollisuudet verkostoitumiseen. Sisäisen viestinnän tulee olla hankkeen toimijoiden välillä helposti seurattavaa, jotta väärinymmärryksiä ei synny ja kaikki ovat ajan tasalla uudesta informaatiosta. Myös maahanmuuttajia tulee informoida selkeästi ja on tärkeää löytää kaikille sopiva kanava tiedonjakamista varten.

Mentori - ja kummitoiminta

Tulkkitoimintaa ja mentorointia on pidetty laajasti hyvänä toimintatapana maahanmuuttajien kanssa toimittaessa. Henkilökohtainen suhde mentorin ja mentoroitavan välillä tehostaa oppimista ja omien tavoitteiden saavuttamista. ”*Kaksin on kaikki mukavampaa*” totesivat myös monet hankkeissa toimineet maahanmuuttajat. Työparin antama vertaistuki auttaa uuden oppimisessa.

Tekemällä oppiminen

Työn kautta eli tekemällä oppiminen on tehokkaampaa kuin teoriapohjainen opiskelu, mikäli maahanmuuttajan kielitaito on vielä alkeellisella tasolla. Tekemällä oppiminen on koettu tehokkaaksi keinoksi niin kielitaidon kuin käytännön työelämätaitojen sisäistämiseksi.

Vierailut

Vierailut työpaikoilla, kouluissa yms. muissa paikoissa on koettu erittäin hyödylliseksi, sillä näkemällä, kokemalla ja tekemällä voi vaikuttaa paljon sekä maa-

hanmuuttajien että työelämän toimijoiden asenteisiin. On myös huomattu, että työelämän kontaktien muodostaminen on helpompaa kasvotusten kommunikoidessa, siksi on tärkeää saattaa maahanmuuttaja ja työnantaja yhteen. Kasvotusten tapaamalla on helpompi luoda keskusteluyhteys kuin kirjallisesti, jos kirjallinen suomen kielen taito on vielä heikommalla tasolla.

Toteuttajaorganisaation sitoutuminen

Toteuttajaorganisaation sitoutumishalu on edellytys onnistuneelle projektille. Se saattaa vaikuttaa itsestäänselvyydeltä, mutta sitä se ei ole. Maahanmuuttajat eivät ole keskenään homogeeninen ryhmä, vaan joukko erilaisia yksilöitä. Maahanmuuttajien syyt pakolaisuuteen ovat keskenään täysin erilaisia ja monien kohdalla ne ovat äärimmäisen vaikeita ja traumaattisia. Toteuttajaorganisaation on valmistauduttava myös itse näiden traumaattisten kokemusten kohtaamiseen.

Pienryhmät ja yhteisten intressien hyödyntäminen

Osassa hankkeita osallistujia jaoteltiin heidän omien tavoitteidensa ja yhteisten intressien mukaisesti, mikä koettiin toimivaksi.

5 TULOKSET

5.1 Maahanmuuttajanuorten haastattelut

Keskeinen teema maahanmuuttajanuorten haastatteluissa oli selvittää heidän kulttuuritietämystään ja harrastustaastaansa kotimaastaan. Halusimme vastauksia tähän, sillä testatessamme uudenlaista taidelähtöistä ilmiöoppimisen mallia oli tärkeää selvittää nuorten lähtökohtia taiteen tekemiseen. Tuloksista kävi ilmi, että valtaosa nuorista ei tuntenut länsimaiseen kulttuuriin kuuluvia taidemuotoja. Juuri kukaan vastanneista ei esimerkiksi tiennyt, mikä kirjasto on ennen Suomeen tuloa. Tuloksista kävi myös ilmi, että nuorten osallistuminen kulttuuritapahtumiin synnyinmaassa oli hyvin vähäistä tai olematonta. Pari nuorta toi haastattelun aikana esille myös sen, ettei synnyinmaassa ole muuta kuin

sotaa. Siispä kysymys kulttuuritapahtumiin osallistumisesta tuntuu suorastaan absurdilta näin haastattelijan näkökulmasta.

Kysyttäessä kulttuurin harrastamisesta synnyinmaassa kirjallisuus ja musiikin kuunteleminen nousivat esille lähes kaikkien haastateltavien vastauksissa. Taideharrastusten lisäksi haastateltavat mainitsivat harrastuksikseen jalkapallon ja käsityöt. Vastauksista ilmeni, että nuoret eivät juurikaan ole käyneet Suomessa olonsa aikana missään kulttuuritapahtumissa vapaa-ajallaan. Suurin osa haastateltavista kertoi kuitenkin olevansa kiinnostunut nykyisen kotikaupunkinsa kulttuuritarjonnasta.

Kulttuuritapahtumien koettiin kuitenkin olevan kalliita. Taloudelliset esteet vaikuttavat esimerkiksi elokuvissa käymiseen. Lisäksi nuoret toivat esille, että tiedot kulttuuritapahtumista ovat saatavilla lähinnä suomeksi. Suuri osa maahanmuuttajista ei myöskään puhu englantia tai ruotsia. Toisekseen tietyille etnisille ryhmille (esimerkiksi arabikulttuureille) suunnattuja kulttuuritapahtumia on todella vähän. Haastateltavat kertoivat myös, että kulttuuritapahtumissa käymiseen vaikuttivat Suomeen tulleiden perheiden aktiivisuus sekä suomalainen kummi-perhe.

Suomalainen kulttuuripolitiikka on suhtautunut kulttuurin monimuotoistumiseen myönteisesti ja nähnyt myös tarpeellisena tukea maahanmuuttajien taide- ja kulttuuriosallistumista. Myönteisyys näkyy myös vuoden 2009 kulttuuripolitiikan strategiassa, jossa katsotaan, että maahanmuuttajat voivat vahvistaa suomalaisen kulttuurin vetovoimaisuutta ja toimia lahjakkuus- ja luovuusresurssina. (Saukkonen 2013, 28).

Kysyttäessä Suomeen liittyviä kysymyksiä, nuoret vastasivat, että he kokivat viihtyvänsä Suomessa ja tunsivat olonsa Suomessa turvalliseksi. Osa haastateltavista kertoi myös ikävöivänsä perhettään, mikäli perhe oli jäänyt synnyinmaahan. Moni nuori toi esille sen, että viihtymistä Suomessa varjostaa epävarmuus oleskeluluvan jatkumisen suhteen. Suomalainen tapakulttuuri sekä historian tuntemus oli tullut tutuksi erityisesti pidempään maassa olleille. Kaikki haastateltavat kertoivat tuntevansa sekä kantasuomalaisia että maahanmuuttaja-

taustaisia suomalaisia. Osa haastateltavista kertoi tuntevansa enemmän maahanmuuttajataustaisia suomalaisia kuin kantasuomalaisia.

Suomi

”Suomessa on turvallista. Tällaista elämän kuuluisi olla.”

”Sydän ei ole täällä, kun ei ole oleskelulupaa.”

	Pitää paikkansa	Ei pidä paikkaansa	En osaa sanoa
Koen kotoutuneeni Suomeen hyvin	5		3
Osaan puhua suomea jonkin verran	6	1	1
Ymmärrän suomea jonkin verran	6		2
Tiedän asioita Suomen historiasta	5	3	
Tunnen suomalaista tapakulttuuria	6	1	1
Tunnen joitakin kantasuomalaisia	8		
Tunnen joitakin toisia maahanmuuttajataustaisia suomalaisia	8		

Toinen keskeinen teema maahanmuuttajanuorten haastatteluissa oli selvittää, miten he ovat kokeneet kantasuomalaisten nuorten kanssa työskentelyn teatterissa. Kysyttäessä kantasuomalaisten nuorten kanssa työskentelystä haastateltavat kertoivat kantasuomalaisten nuorten olevan ystävällisiä ja hauskoja ja työskentelyn sujuneen hyvin. Kantasuomalaisten kerrottiin kuitenkin puhuvan liian nopeasti ja siihen pyydettiin kiinnittämään huomiota.

“It is great. I like them. They are nice.”

”Kaikki kivoja ja ystävällisiä, hauskoja.”

Kysyttäessä Teatterinuorten yhteishengestä suurin osa vastasi yhteishengen olevan hyvä. Haastateltavat myös kokivat voivansa olla rennosti treeneissä ja pitivät niitä mukavina. Lavalla esiintyminen jännitti paria haastateltavaa ja muutama haastateltava kertoi aluksi jännittäneensä lavalla oloa, mutta ei enää. Eniten hajaumaa vastauksissa esiintyi, kun kysyimme, onko heillä halua kehittyä esiintymisessä. Kuitenkin puolet haastateltavista kertoi haluavansa kehittyä myös esiintyjänä.

Kysyttäessä suomen kielen taitojen kehittymisestä teatteritreenien myötä suurin osa vastaajista vastasi kyllä. Yksi haastateltavista ei osannut arvioida kielitaidon kehittymistä. Haasteena tässä uuteen ilmiöpohjaiseen oppimismalliin syventy-

neessä hankkeessa onkin juuri se, tunnistavatko maahanmuuttajanuoret koulun ulkopuolella tapahtuneen opiskelun oikeaksi koulunkäynniksi. Monille maahanmuuttajanuorille kuva koulunkäynnistä on hyvin perinteinen ja nykypäivän Suomessa jopa vanhentunut. Maahanmuuttajanuoret selkeästi pitävät luentotyypistä opettamisesta luokkahuoneessa oppikirjojen kanssa. Siihen monilla tiivistetty kotimaassa luotu käsitys koulunkäynnistä.

5.2 Kantasuomalaisien nuorten haastattelut

Kaikilla kantasuomalaisnuorilla tuntui olevan kirkas motivaatio teatterin tekemistä kohtaan. Yksi nuorista oli ollut myös aikaisemmin mukana Teatterinuorissa. Monet heistä halusivat kerätä lisää kokemusta teatterin tekemisestä ja osa oli kuullut Teatterinuorista jo aikaisemmin. Nuoret tiesivät alusta lähtien hankkeen monikulttuurisen taustan. Nuorille korostettiin myös heidän asemaansa toimia maahanmuuttajanuorten tukena ja niin sanottuina mentoreina. Vain yhdellä nuorella oli aiempaa kokemusta monikulttuurisessa ympäristössä työskentelystä

”Ystäväni oli kuullut asiasta ja päätimme tulla yrittämään. Olihan se hieno ajatus, että olisi mukana jonkun ”oikean” teatterin toiminnassa.”

”Olin seurannut ”Teatterinuoria” jo aikaisemmin. Päätin jo silloin hakea mukaan, mikäli koskaan tulisi enää uusi prokkis.”

Nuoret kokivat, että Teatterinuorilla on hyvä yhteishenki ja että treeneissä on mukavaa. Yksi vastanneista koki, ettei pysty olemaan treeneissä oma itsensä tai jakamaan omia ajatuksiaan. Tästä olisi ollut kiinnostavaa kuulla enemmänkin, mutta koska kysely toteutettiin anonymisti, niin jatkokysymyksiin ei ollut varaa. Enemmistö kuitenkin koki voivansa jakaa ajatuksiaan ryhmässä.

Kysyttäessä nuorilta, että jännittääkö lavalla olo, neljä vastaajista myönsi, että väite pitää jokseenkin paikkaansa. Kaksi oli sitä mieltä, että lavalla olo ei jännitä ja yksi vastaajista ei osannut vastata. Vaikka siis suomalaisnuorilta löytyy runsaasti taidetaustaa, enemmistöä silti jännittää lavalla esiintyminen. Lähes kaikki vastanneista kertoivat silti haluavansa kehittyä esiintyjänä.

Kysymykseen numero 5: ”Onko työskentely monikulttuurisessa ympäristössä ollut mielestäsi haasteellista?”, vastaukset jakautuivat tässä kyllä tai ei kysymyksessä melko tasaisesti. Haasteelliseksi on koettu erityisesti kielimuurin asettamat esteet. Kun kysyin, mitä hyviä puolia nuoret kokivat monikulttuurisessa työympäristössä olevan, he nostivat esille vahvasti sen, että he ovat oppineet paljon uusia asioita eri kulttuureista. Vastauksista ilmeni, että nuorten mielestä monikulttuurinen ryhmä rikastuttaa kehittymistä ja tekee oppimisesta monipuolista ja hauskaa.

”Ryhmän ihmiset ovat erilaisista lähtökohdista, joten toimiminen on monipuolista. Opimme asioita ja kehityimme ihmisinä”

”Hauskaa kun on niin erilaisia ihmisiä”

”Tekee tekemisestä monipuolisempaa ja haastavampaa. Täytyy keskittyä asioihin, joihin ei välttämättä keskity”

”Treenaaminen on ollut hauskaa, monipuolista ja opettavaa. Olen päässyt tutustumaan uusiin, mahtaviin ihmisiin. Odotan innolla prokkista ja kevään treenejä.”

Arvioi, miten maahanmuuttajanuorten kielitaito on parantunut treenien myötä?

5.3 Observointitulokset

Syyskuussa 2017 harjoitukset alkoivat teatterilla. Alussa harjoituksia oli keskimäärin noin kerran viikossa. Treenit alkoivat yleensä nimenhuudolla. Alkuun harrastettiin paljon erilaisia leikkejä, joiden avulla nimet tulisivat tutuksi. Maahanmuuttajanuoret ihmettelivät ja naureskelivat aluksi kaikelle mitä harjoituksissa tehtiin. Suomalaisnuoret ottivat roolinsa mentoreina hyvin vastaan ja ohjasivat alusta alkaen hyvin maahanmuuttajanuoria. Ohjaamistaidot olivatkin keskeinen tekijä siihen, miksi juuri heidät valittiin mukaan projektiin. Muutama suomalainen nuori tippui ryhmästä kuitenkin heti syyskuun alussa joko aikataulullisten syiden tai motivaation puutteen vuoksi.

Leikkejä, joita harjoituksissa käytimme, oli esimerkiksi nimipiirileikki. Tässä leikissä piti sanoa toisen ihmisen nimi ääneen ringissä ja jos nimen muisti väärin, niin joutui vaihtamaan rinkiä. Leikki oli tehokas tapa opetella nimiä. Toinen leikki oli sellainen, missä iso pallo heitetään ilmaan ja toiselta katsekontaktin saanut joutuu nappaamaan sen. Katsekontaktia kehittämällä saatiin nuoria rohkaistumaan ja ottamaan kontaktia muihin. Eräässä leikissä muodostettiin parit ja hoettiin vuorotellen ”*un, dos, tres*”. Lopulta esimerkiksi sana *un* piti korvata tietyllä ilmeellä. Leikki kehitti nuorten mielikuvitusta ja rohkeutta. Yhdessä leikissä testattiin taas sitä, että jos kuljet maha, pää tai polvet edellä, miten se vaikuttaa sinun olemukseesi.

Aluksi treeneissä oli ongelmallista nuorten pukeutuminen. Nuoret ilmestyivät kireissä farkuissa ja nahkatakkeissa treeneihin, vaikka selkeästi ilmaistiin, että treeneihin tullaan joustavissa vaatteissa missä voidaan liikkua. Tätä voisi pitää jonkinlaisena kulttuurierona, sillä monille maahanmuuttajille pukeutuminen on tärkeä osa imagoa. Muslimityttöjen kanssa joustimme kuitenkin uskonnollisista syistä ja he saivat pitää pitkät mekot päällä koko treenikauden ajan.

Kerran treeneissä harjoiteltiin mahtipontisia taistelukohtauksia, joissa kaksi nuorta menivät lavalle kerrallaan ja näyttelivät taistelukohtauksen ilman fyysistä kontaktia. Taustalla soitimme legendaarisia elokuvista tuttuja taistelukohtauskappaleita. Nuoret ottivat harjoituksen vastaan antaumuksella, sillä se oli heille hyvä mahdollisuus heittäytyä tehtävään kielestä välittämättä.

Ryhmähenki oli alusta lähtien hyvä. Nuoret nauroivat ja hymyilivät herkästi. Kommunikaatio suomen kielellä oli aluksi haastavaa, joten tarpeen mukaan käytettiin englantia. Aluksi käänsimme oikeastaan kaiken myös englanniksi. Vasta myöhemmässä vaiheessa selvisi, että nuorista vain muutama osasi englantia. Ohjaajan assistentti opiskelee arabikieliä yliopistossa, joten hänestä oli suuri apu alkutreenien kommunikaatiokatkoksissa. Alussa oli paljon tilanteita, jolloin ilmeni, että suomen kielen taito oli lähes kaikilla heikko tai hyvin heikko. Onneksi kantasuomalaiset nuoret pystyivät myös tulkkamaan asioita non-verbaalisesti, eivätkä he lainkaan vierastaneet sitä.

Loimme heti alkuun yhteisen keskusteluryhmän Whatsapp:iin. Keskusteluryhmä Whatsappissa oli aktiivinen koko vuoden ajan ja kaikki informaatio jaettiin pitkälti sitä kautta. Pohdimme aluksi muitakin viestintäkanavia, mutta Whatsapp oli ainoa, joka tavoitti kaikki nuoret. Monilla maahanmuuttajanuorista ei ole tietokoneita, sähköpostia tai Facebookia. Kaikilla on kuitenkin älypuhelin, johon pystyi lataamaan maksuttoman Whatsappin. Moni latasi sovelluksen juuri Teatterinuorten ryhmää varten.

Heti alussa ryhmästä aisti yksilöitä, jotka olivat poissaolevia eivätkä he oikein halunneet muodostaa yhteyttä muihin ryhmäläisiin. Kyse ei niinkään ollut ujoudesta tai kielitaidon puutteesta, vaan enemmänkin negatiivisesta suhtautumisesta ja motivaation puutteesta. Osa ehkä piti leikkejä hieman lapsellisina, eikä siitä syystä halunnut lähteä niihin täysillä mukaan. Oli myös havaittavissa, että maahanmuuttajanuorten joukko ei ollut ihan ehjä, vaan jotain merkkejä oli mahdollisesta ulkopuolisuudesta. Tähän liittyvät huomiot käsiteltiin aina nuoren kanssa henkilökohtaisesti.

Lokakuussa pidimme ensimmäiset viikonlopputreenit. Lokakuun harjoituksissa oli huomattavan paljon poissaoloja. Pahimmillaan paikalla saattoi olla vain kolme maahanmuuttajanuorta. Tuntui siltä, että kun uutuuden viehätys harjoituksista loppui, osa menetti hieman mielenkiintoaan. Lokakuussa yksi maahanmuuttajanuorista putosi kelkasta, sillä hän ei vaan ilmestynyt paikalle eikä ilmoittanut mitään. Syy hänen poisjäämiseensä jäi tuntemattomaksi. Osalla maahanmuuttajanuorista näkyi ajoittain vastahakoista asennetta.

Kerran harjoituksissa oli tehtävänanto, jossa harjoiteltiin kiusallisia kättelytilanteita ja samalla puhuttiin siitä, miten suomalainen helposti kiusaantuu, jos tuntematon ihminen yrittää poskisuudella. Yksi maahanmuuttajanuorista tokaisi, että *”Kerran tein kaverille noin ja se sanoi, että oon homo”*. Nuoret osasivat naureskella yhdessä näille kulttuurieroille. Toinen kulttuurieroä käsittelevä tehtävänanto oli, että *”Olet sanonut ihmiselle jo hyvää yötä, mutta törmäät häneen hetken päästä uudelleen, mitä teet?”*. Myös tässä harjoituksessa maahanmuuttajanuoret etenkin saivat naureskella suomalaisten stereotyyppiselle juroudelle. Vastaavanlaiset harjoitukset olivat hauska tapa käsitellä eri kulttuurien eroja sosiaalisissa tilanteissa.

Kerran teimme harjoituksen, jossa porukka jaettiin kahtia. Toinen puoli jäi näyttämölle ja toinen puoli meni katsomoon seuraamaan. Sen jälkeen lavalla olevat kävelivät omalla kävelytyylillään ja katsomossa istuneiden tuli valita jonkun kävelytyyli ja matkia sitä. Leikin opetuksena oli se, että osaa nauraa itselleen. Aluksi ujoina ja varautuneina olleet maahanmuuttajatytöt heittäytyivät tässä kohtaa ehkä ensimmäistä kertaa mukaan ja raikuvat aplodit kannustivat tyttöjä.

Huomasin, että lokakuussa nuoret uskalsivat jo ottaa kontaktia muihin. Tässä kohtaa kantasuomalaisnuorten rohkea esimerkki oli hyvin tärkeää. He ottivat rohkeasti ja ennakkoluulottomasti fyysistäkin kontaktia maahanmuuttajanuoriin. Kuitenkaan juuri kellään heistä ei ollut aiempaa kokemusta monikulttuurisesta työskentelystä. Suomalaisnuoret olivat todella sitoutuneita tuotantoon alusta lähtien. Yksi nuorista jopa lykkäsi armeijaan menoa projektia varten. Heidän sitoutuneisuutensa todella kannatteli ryhmää.

Lokakuun loppupuolella huomasin, että maahanmuuttajanuorten kehitys oli hidastunut ja että osa nuorista koki kenties tietynlaisen ”välikuoleman”. Ne nuorista, jotka olivat alusta asti innostuneita, olivat edelleen yhtä sitoutuneita, mutta kerran treeneistä puuttui kymmenkunta nuorta. Se huolestutti kaikkia työryhmiä ja vaikutti koko ilmapiiriin negatiivisesti. Joka treeneissä olleiden nuorten ei tulisi kärsiä siitä, että osa tulee ja menee mielensä mukaan.

Lokakuun viimeiset treenit pidettiin teatterin toimistotiloissa, sillä teatterissa harjoiteltiin myös erästä toista esitystä samanaikaisesti. Treenit olivat poikkeuksel-

liset, sillä toimistossa ei ollut tilaa fyysiseen työhön. Sen sijaan muodostimme ison lukupiirin. Treenit jäivät mieleen, sillä kaikki olivat paikalla ja naurua riitti. Harjoituksissa pidettiin erilaisia suullisia harjoituksia, joissa harjoiteltiin muun muassa reaktiokykyä.

Opettelimme myös yhdessä maahanmuuttajanuorien omia äidinkieliä. Nuoret jakautuivat pareiksi ja opettivat vuorollaan oman äidinkieltänsä sanoja toiselle. Maahanmuuttajanuorille oli selvästi tärkeää, että he saivat käyttää kerrankin omaa äidinkieltään ja kaikki muut joutuivat ”hölmönä” opettelemaan heidän kieltään. Loimme ringissä yhdessä Halloween - aiheisen tarinan, jota jokainen nuori pääsi vuorollaan täydentämään. Teksti oli hauska, mutta se sisälsi myös sanoja kuten rasisti. Oli hienoa, että arkaluontoisiakin sanoja pystyttiin yhdessä käsittelemään.

Nuorilla oli myös harjoitus, jossa heidän piti miettiä oman äidinkieltänsä kauneinta sanaa ja miettiä syitä siihen, miksi juuri kyseinen sana on se kaunein. Nuoret keksivät todella kauniita sanoja ja lauseita. Useimmat niistä olivat rakkaus- tai perheaiheisia. Kaikki nuoret uskalsivat avautua ja heittäytyä haasteeseen. Yksi maahanmuuttajanuorista yllätti ja sanoi jopa ääneen, että ”rakastan teitä kaikkia”. Näissä treeneissä luotiin myös itse esityksessä käytetyt ”Mitä säilyttäisin tästä ajasta tulevaisuuteen?” -tekstit. Teksteissä korostui etenkin puhdas luonto, rauha ja rakkaus, suvaitsevaisuus, ystävät ja vuorovaikutus kasvotusten. Näissä harjoituksissa huomasin myös, että ystävyysuhteita oli alkanut muodostua ja kantasuomalaiset ja maahanmuuttajanuoret ottivat esimerkiksi yhteisselfieitä, mikä nykypäivänä on jo aika selkeä merkki ystäväystymisestä.

Pohdin lokakuun lopussa sitä, miten maahanmuuttajanuorten sosiaalinen vahvistuminen oli nuorten kohdalla kehittynyt. Totesin, että osa maahanmuuttajista oli rohkaistunut, mutta he olivat lähtökohtaisesti myös niitä nuoria, joilla oli ollut kiinnostusta alun perinkin. Valitettavan moni maahanmuuttajanuori vaikutti siltä, että he eivät ottaneet harjoituksia tosissaan ja menivät vähän *hällä väliä* -ajatuksella. Sen vuoksi kasvoi huoli siitä, että voimmeko luottaa osan nuorista läsnäoloon. Uskallammeko antaa roolin näytelmästä, jos heidän paikallaolonsa on aina epävarmaa.

Marraskuussa poissaoloja oli vielä paljon. Maahanmuuttajanuorten kehitys oli yksilökohtaista ja sitoutuminen projektiin vaihtelevaa. Välillä tuli harppaus eteenpäin ja sen jälkeen taas askel taaksepäin. Nuorilla oli myös paljon henkilökohtaisia ja vaikeita tilanteita taustalla, kuten kesken oleva turvapaikanhakuprosessi. Kuitenkin poissaolot tässä vaiheessa hanketta olivat huolestuttavia, joten laitoin aiheesta kriisiviestiä hankkeen johdolle.

Saimme kuulla hankkeessa työskentelevältä yhteisöpedagogiopiskelijalta, että nuoria väsyttää ja että heillä on opetusta samaan aikaan kun on treenejä, siis he eivät tule teatterille. Kävi ilmi, että nuorten aikataulu oli venytetty äärirajoille ja että heidän olisi käytännössä tullut olla kahdessa paikassa samaan aikaan. Vaikutti siltä, että kaikki koulun opettajat eivät ihan ymmärtäneet sitä, että teatteritreenit olivat osa nuorten opintoja. Nuoret alkoivat olla ymmärrettävästi uupuneita. Lisäksi Suomen kaamosaika kuormitti maahanmuuttajanuoria, jotka eivät olleet tottuneet jatkuvaan pimeyteen. Siltikin sitoutuneimmat pysyivät treeneissä hyvin mukana edelleen.

Joulukuussa tunnelma taas parani. Nuoria oli jälleen hyvin paikalla. Kahdensuuntaista integraatiota oli selkeästi tapahtunut ja ystävyysuhteita maahanmuuttajien ja suomalaisnuorten välillä oli muodostunut. Nuoret istuivat keskenään tauoilla, eivätkä hakeutuneet omiin porukoihin niin kuin aikaisemmin. Maahanmuuttajanuoret olivat selkeästi rentoutuneet, he naureskelivat, heittäytyivät ja uskalsivat koko ajan enemmän. Kantasuomalaiset nuoret ryhmäytyivät keskenään hyvin nopeasti, mikä helpotti koko porukan ryhmäytymistä.

Vuoden viimeiset treenit käytiin pikkujoulujen merkeissä. Tarjolla oli glögiä sekä joulutorttuja ja tunnelma oli hyvä. Paikalla oli myös hankkeessa työskennellyt kulttuurituotannon lehtori. Pikkujoulutreeneissä kertosimme kaikkea, mitä olimme opiskelleet syyslukukauden aikana ja kävimme nuorten kanssa läpi mieleenpainuvia harjoituksia. Lopuksi teimme lehtorin ideoiman tehtävän, jota varten hän oli printannut paperille erilaisia adjektiiveja ja kuvia. Jokainen nuori sai valita adjektiivin kuvaamaan tunnelmiaan kuluneesta vuodesta. Tämän tehtävän myötä myös meille projektin tekijöille tuli luottavainen olo projektin jatkosta. Näitä nuorten valitsema adjektiiveja olivat:

onnellinen
 ihmeissään
 mahtava leppoisa
 rento leikkisä
 odottava vauhdikas
 tyytyväinen
 innostunut kiitollinen
 mieteliäs aktiivinen
 seesteinen luottavainen
 hepulissa

Tammikuussa aloitimme näytelmätekstin parissa työskentelyn. Treenit kasvoivat myös huomattavasti lukumäärällisesti. Harjoittelimme käytännössä myös kaikki viikonloput ja juhlapyhät. Vuoden ensimmäisissä treeneissä kertosimme ensin ringissä, mitä syksyllä kävimme läpi ja mitä seuraavaksi. Korostimme vanhoja tuttuja sääntöjä: ole paikalla ajoissa ja muista liikuntavaatteet. Ei puhelimia, ei purkkaa tai muita omia juttuja lavalla. Poissaoloja ei sallita, mutta mikäli joku täysin pakollinen meno on, niin niistä sovitaan ajoissa. Harjoituksissa aloitimme alkulämpölenkkeilyn ja pidimme myös ruokatunteja. Ensimmäisissä harjoituksissa paljastimme viimein näytelmätekstin. Kävimme yhdessä juonen ja tarinan merkityksen läpi. Teksti oli entuudestaan tuntematon nuorille. Ensimmäisissä treeneissä aloitimme jo tekstin työstämisen kohtauksen muodossa.

Ilmapiiri joulutauon jälkeen oli hyvä. Koin, että nyt viimeistään kaikki ymmärtäisivät, että olemme tekemässä oikeaa näytelmää. Huomasin, että kantasuomalaiset pistivät parastaan. Kenties siksi, että esityksen pääroolit olivat jaossa. Treenit aloitettiin aina lenkin myötä. Muslimityöt, jotka saivat pitää pitkiä mekkoja, joko kävelivät tai tekivät pelkkiä lihaskuntoharjoituksia. Ohjaaja piti huolta siitä, että säännöissä pysytään. Auktoriteetti ohjaajalta kyllä auttoi, minkä huomasin aina puhuttelun jälkeen. Pientä niskurointia vielä ilmeni joissain tapauksissa lähinnä poissaoloihin liittyen. Ryhmässä oli joitain yksilöitä, joiden jääminen ryhmään oli vaakalaudalla. Harjoitukseen saapui edelleen satunnaisesti maa-

hanmuuttajanuoria, joita ei ollut näkynyt pitkään aikaan. Osa maahanmuuttajanuorista suhtautui työskentelyyn vaihtelevalla motivaatiolla, mutta osa taas yllätti kunnianhimoisuudella ja luovuudellaan. Harrastajanäyttelijän rooliin ja vastuuseen kuuluu paljon asioita, mutta olennaista on sitoutua projektiin sekä sen aikatauluihin, yrittää aina parhaansa ja luottaa kykyihinsä. Lisäksi hyvä harrastajanäyttelijä auttaa ja kuuntelee muita sekä luo hyvää ryhmähenkeä (Sini-vuori 2002, 252).

Saimme kokea paljon positiivisia yllätyksiä maahanmuuttajanuorilta, kun he alkoivat heittäytyä entistä rohkeammin ja uskalsivat käyttää ääntään lavalla. Muutama nuori oli suorastaan puhjennut kukkaan. Nuoret pystyivät tekemään myös aluksi jännittäneitä asioita kuten ottaa fyysistä kontaktia tai korottaa ääntään lavalla. Kielitaito oli selkeästi kehittynyt monilla ensimmäisistä treeneistä. Sen huomasi puheesta ja suomen kielen ymmärryksestä. Maahanmuuttajatyttöjen aluksi tiiviissä kaveriporukassa oli näkyvillä muutoksia. Osa kävi treeneissä ja osa ei. Paikalla olleista tytöistä huomasi, että heitä kenties edelleen jännitti lavalla olo. He saattoivat alkaa hihittää niin, että he eivät saaneet roolisanoja sanotuksi tai sitten he heittivät paperin naamalle peittääkseen kasvonsa.

Tammikuun alkupuolella yksi kantasuomalaisista ilmoitti, että hän ei enää jatka ryhmässä. Se ei tullut yllätyksenä, sillä hänellä oli ollut jo useampi peräkkäinen poissaolo. Tammikuun lopussa myös yksi maahanmuuttajatyttö tippui joukosta lukuisten poissaolojen vuoksi. Porukka alkoi vihdoinkin ymmärtämään läsnäolon tärkeyden ja he eivät enää kehdanneet myöhästellä treeneistä.

Tammikuun puolivälissä esitystä treenattiin jo yksityiskohtaisemmin. Monien kehityksen huomasi nyt selkeästi. Maahanmuuttajatyttöjen kaveriporukassa oli eräs nuori, jolla oli alusta lähtien ollut ongelmia motivoitumisen suhteen. Hänellä ei siis juurikaan ollut kiinnostusta ymmärtää tai oppia. Hänen käytöksensä vaikutti negatiivisesti myös muihin tyttöihin, jotka pärjäsivät paremmin ilman häntä treeneissä. He uskalsivat yrittää ja heittäytyä huomattavasti paremmin silloin kun hän ei ollut paikalla. Kyseinen nuori tippuikin ryhmästä tammikuussa epäta-saisen läsnäolon vuoksi.

Teatteri tarjoaa ihmiselle paikan opetella uusia asioita yhdessä. Kunkin on otettava vastuuta, teatterissa ollaan riippuvaisia toisista, niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. (Laakso 2009, 17.)

Kerran kannustimme erästä ujoa maahanmuuttajatyttöä huutamaan lavalla osana erästä kohtausta. Hän arasteli aluksi, mutta lopulta hän todella huusi. Hän sai raikuvat aplodit muilta nuorilta ja hymyilikin leveästi sen jälkeen. Tämä on esimerkki siitä sosiaalisesta vahvistumisesta ja itsensä ylittämisestä, mitä projekti mahdollisti. Lämmin vertaisoppimisen verkosto kannustaa ja hurraa, kun uskaltaa rohkeasti yrittää.

Sain kuulla, että Teatterinuorista ainakin osa on tavannut myös vapaa-ajallaan. Ystävyyssuhteita maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisen nuorten välillä oli syntynyt niin, että suomalaisnuori saattoi esimerkiksi hakea maahanmuuttajanuoren autolla kotoaan treeneihin. Tammikuussa jaoimme roolit ja nuoret vastaanottivat ne hyvin. Hankkeessa työskennellyt kulttuurituotannon lehtori poistui hankkeesta yllättäen, jonka johdosta hän kävi tammikuun lopuksi hyvästelemässä maahanmuuttajanuoret, mikä oli tunteellinen tilanne kaikille läsnäolijoille. Hän kertoi myös, että Kotouttamista ja kulttuuria – nuorille on nyt varattu harjoittelupaikkoja hankkeen kulttuurikummeilta.

Helmikuussa ryhmästä olivat poistuneet epämotivoituneet nuoret ja jäljellä olivat projektiin oikeasti sitoutuneet. Ilmapiiri olikin kaikin puolin hyvä. Kahdenvälistä integraatiota oli selvästi tapahtunut, minkä saattoi nähdä esimerkiksi silloin kun suomalaisnuori antoi niskahierontaa maahanmuuttajanuorelle tai kun he istuivat toistensa polvilla tauolla. Se kertoo aika paljon nuorten välisestä ystävyydestä. Monet kuulemma viettivät aikaa yhdessä myös harjoitusten ulkopuolella. Eräällä suomalaisnuorista oli helmikuussa synttärinä, joihin oltiin kutsuttu kaikki Teatterinuoret. Näistä juhlista myös puhuttiin pitkään, joten ilmeisesti nuorilla oli hauskaa yhdessä. Vaikutti siltä, että nämä synttärjuhlat lähensivät nuoria entisestään ja heillä oli hyvin hauskaa myös treeneissä keskenään.

Oli ihanaa nähdä, että nuorilla oli hyvä meininki ja että heistä oli muodostunut tiivis yhteisö. Porukka oli hitsautunut hyvin yhteen, eikä ketään jätetty yksin. Oli hienoa, että yksi maahanmuuttajatyttö saattoi tulla yksinkin treeneihin, jos hä-

nen ystävänsä oli kipeä. Se voi kuulostaa pieneltä asialta, mutta oikeastaan se oli merkittävää siihen nähden, että maahanmuuttajatyttöjen kaveriporukkaa oli alusta alkaen vaikeampaa sitouttaa. He tulivat myös teatterille reilusti kauempaa kuin muut. Helmikuussa työstimme paljon eri kohtauksia suomen kielellä, jolloin huomasin hyvin, miten valtavasti maahanmuuttajanuorten suomen kielen ymmärrys ja lausuminen oli kehittynyt.

Jokainen taide- ja kulttuuritoiminta, joka perustuu kohtaamisiin ja keskusteluihin ja jonka tavoitteena on tutustuminen uusiin ihmisiin tai uuteen ympäristöön, antaa luonnollisesti hyviä mahdollisuuksia arkipäiväiseen kulttuurien väliseen vuoropuheluun. (Litewka-Anttolainen 2018, 53.)

Maaliskuussa asiat eivät juurikaan olleet muuttuneet. Saimme porukalle omat kustomoidut hupparit, joissa takana lukee esityksen nimi ja edessä Teatterinuorten logo. Nämä hupparit yhdistäisivät kaikkia projektissa olleita ja ne tulivat lopulta näyttäytymään itse esityksessä. Maaliskuussa treenit keskittyivät jo puhtaasti näytelmän tekoon ja pääsimme tekemään ensimmäisen läpimenon. Tällöin puvustaja järjesti nuorille ensimmäisen sovituksen ja näyttelijät pääsivät ensimmäistä kertaa rooliasuissa lavalle. Nuorilla olikin selkeästi hauskaa sovitellessaan erilaisia asuja. Heillä oli myös mahdollisuus vaikuttaa omaan asuunsa. Muslimityöille puvustaja järjesti heidän toiveestaan toinen toistaan upeampia ja värikkämpiä pitkiä mekkoja, mistä tytöt selvästi innostuivat. Maaliskuussa koko taiteellinen työryhmä oli harjoituksissa työstämässä tulevaa näytelmää. Esitykseen koreografiat suunnitellut eräs tunnettu Etelä-Suomessa vaikuttava koreografi veti nuorille koreografiaa harjoituksissa ja hänen kutsustaan veimme nuoret myös katsomaan hänen ohjaustaan erääseen Etelä-Suomessa sijaitsevaan taidelaitokseen.

Huhtikuussa kuvasimme videot, joissa maahanmuuttajanuoret esittivät omat tekstinsä aiheesta ”Mitä säilyttäisin tästä ajasta tulevaisuuteen?”. Nämä tekstit luotiin jo syksyllä ja nuoret olivat harjoitelleet ja muokanneet näitä tekstejä siitä asti. Harjoituksia huhtikuussa oli hyvin tiheästi. Valitettavasti vielä loppusuoralla yksi maahanmuuttajanuori lähti ryhmästä. Hän ei vaan enää ilmestynyt paikalle ja useista tavoittamisyrityksistä emme saaneet häneen yhteyttä. Myös muutama kantasuomalaisnuori yritti tavoittaa häntä, mutta ilman vastausta. Näin ollen

emme koskaan saaneet selitystä siihen, miksi hän lähti. Uskoisin, että nuorella saattoi olla henkilökohtaisia syitä päätöksen taustalla. Oli hyvin harmillista, että hän jäi pois, sillä hän oli alusta lähtien yksi lupaavimmista ja aktiivisimmista nuorista. Maahanmuuttajanuoria oli siis lopulta projektissa 9 ja kantasuomalaisia 10.

Esitys oli jo hyvällä mallilla, mutta hiottavaa oli vielä paljonkin. Harjoituksia ei lopulta ollut yhtään liikaa tai liian vähän. Nuorista huomasi, että heitä alkoi jännittää lähestyvät esitykset, mutta jännitys oli innokasta ja odottavaa. Meillä oli huhtikuussa koyleisöä, minkä oli tarkoitus antaa nuorille hieman esimakua tulevasta. Lisäksi toimittajia eri medioista kävi harjoituksissa haastattelemassa nuoria.

Toukokuussa Teatterinuorten esitys sai ensi-iltansa. Sitä ennen oli kaksi loppuunmyytyä ennakkoesitystä, joista etenkin ensimmäinen oli monelle nuorelle esityksistä se ratkaisevin. Se oli se hetki, jolloin konkretisoitui kaikki se, mitä vuoden aikana olimme harjoitelleet ja oppineet.

Ensi-iltaan kutsuttiin arvovaltaisia ihmisiä, kuten teatterialan tekijöitä, päättäjiä ja opetus- ja kulttuuriministeriön edustajia. Tunnelma nuorten kesken oli katossa, kun esitys oli menestyksekkäästi esitetty. Nuoret kuvailivat olotilaansa takahuoneessa onnelliseksi, kun kaikki se jännitys ja adrenaliini lopulta purkautui. Teatterin johtaja piti kiitospuheen nuorille esityksen jälkeen ja se oli etenkin monelle kantasuomalaiselle nuorelle iso juttu. Ensi-iltaa juhlittiin myös nuorten kanssa esityksen jälkeen.

Ensi-illan jälkeen kysyin maahanmuuttajatytöiltä, että miltä tuntui esiintyä 250 ihmisen edessä. He vastasivat, että aluksi jännitti, mutta se olikin tosi kivaa. Tytöistä huomasi, miten he kikattelivat ja hymyilivät ikään kuin heitä olisi juuri imarreltu. Kyseiset tytöt suorastaan puhkesivat kukkaan esityskauden aikana, kun he pääsivät esiintymään yleisölle.

Ramadan alkoi esityksen kannalta harmillisesti heti ensimmäisen ennakkoesityksen aikana ja jatkui koko esityskauden ajan. Kysyimme nuorilta, että miten he tulevat toimeen paaston aikana. Suurin osa musliminuorista sanoi, että he

pärjäävät kyllä hyvin. Kaikilla oli vähän erilaisia tapoja paastoamiseen, osa ei juurikaan välittänyt siitä ja yksi esimerkiksi kertoi selviytyvänsä Coca Colan ja särkylääkkeiden avulla. Takahuoneessa oli tarjolla aina pientä paaston mukaan hyväksyttävää naposteltavaa. kuten pähkinöitä ja taateleita.

Monista maahanmuuttajanuorista huomasi miten he nauttivat näyttämöllä olostta. Eräs maahanmuuttajapoika totesi ensi-illan jälkeen, että hänelle ei riitä parisataa ihmistä yleisössä, sillä hän haluaa esiintyä tuhansille. Pidän kommenttia oivana esimerkkinä siitä, miten voimaannuttava kokemus teatterin tekeminen voi olla. Aika paljon kertoo myös se, että kyseinen nuori halusi jatkaa Teatteri- nuorissa vielä hankkeen päätyttyä. Eräs maahanmuuttajanuorista oli päässyt projektin aikana useiden toimittajien haastateltavaksi ja hän myös nautti kovasti tästä huomiosta. Hän kyseli minulta jatkuvasti, milloin mikäkin mediajuttu tulee ulos ja milloin hän pääsee taas kameroiden eteen.

Esityskauden aikana nuoret hoitivat itsenäisesti harjoitukset. Paikalla oli aina ohjaaja ja muu työryhmä, mutta nuoret olivat nyt itse vastuussa siitä, että he olivat lavalla oikeaan aikaan ja oikeiden varusteiden kanssa. Aikaisemmin ohjaajan assistentti oli ohjeistamassa heitä takatiloissa sitä varten. Sen lisäksi nuoret pitivät keskenään alkulämmittelyt ja ottivat asiakseen rooliasujen pesemisen itse teatterilla, mikäli siihen oli tarvetta. Nuoret hoitivat mainiosti oman osuutensa ja esityspäivinä he olivat aina ajoissa. Lopulta nuoret ymmärsivät vastuunsa projektissa ja toimivat sen mukaisesti.

Esityksiä kävivät seuraamassa maahanmuuttajanuorten läheiset, ystävät ja tuttavat. Aina kun esitys loppui, niin nuoria käytiin jututtamassa, kiittämässä esityksestä ja monesti nuoret saivat myös kukkia tai muita lahjoja. Myös tämä katsojien antama arvostus ja kehuminen varmasti omalta osaltaan antoi nuorille rohkeutta olla ylpeä itsestään ja lavatyöskentelystään.

Viimeisen esityksen kunniaksi työryhmä ja nuoret suuntasivat ravintolaan juhlistamaan kuluneen vuoden päättymistä. Nuorille tarjottiin ruuat ja jaettiin työtodistukset. Iltaan liittyi myös paljon haikeita tunteita ja moni nuorista sanoikin olevansa surullinen projektin päättymisestä. Nuoret kuvailivat olotilaansa tyhjäksi ja sanoivat ääneen, että: *"Mitäs nyt sitten..."*. Vuoden kestänyt projekti oli vaatinut

suuren osan nuorten ajasta, joten kuvaus tuntui ihan sopivalta. Maahanmuuttajatytöt olivat ostaneet kukkia työryhmälle ja kyynelivät silmissä he hyvästelivät kaikki ruokailun jälkeen. Se oli mainio osoitus siitä, että projekti oli tärkeä ja vaikuttava myös niille nuorille, jotka eivät olleet siihen alusta lähtien täysin sitoutuneita.

6 YHTEENVETO

6.1 Tavoitteissa onnistuminen

Teatterinuorten projektin tavoitteena oli sosiaalisesti vahvistaa ja voimaannuttaa hankkeen maahanmuuttajanuoria sekä lisätä kahdensuuntaista integroitumista teatteriesityksen tekemisen myötä. Opinnäytetyöni tavoite taas oli selvittää, miten tässä onnistuttiin ja sen lisäksi arvioida, miten taidelähtöinen menetelmä, tarkemmin eriteltynä teatteri, soveltuu kotouttamiseen.

Teatterinuoret tarjosi maahanmuuttajanuorille aktiivista ja osallistavaa toimintaa, jonka avulla nuorten elämäntaidot paranivat sekä syrjäytymisriskiä pystyttiin pienentämään. Nuoret saivat teatterista harrastustoimintaa, jonka vuoksi he viettivät säännöllisesti aikaa yhdessä. Ajan myötä heistä muodostui perheen tapainen yhteisö.

Sosiaalista vahvistumista tapahtui paljon projektin aikana, mikä näkyi eri muodoissa. Maahanmuuttajanuoret, jotka sitoutuivat hankkeeseen ja olivat mukana alusta loppuun, saivat valtavasti rohkeutta ja itseluottamusta projektin aikana. Heidän kasvanut itseluottamuksensa näkyi niin rohkeudessa lavalla kuin myös sosiaalisten tilanteiden haltuunotossa ja perusolemuksessa. Rohkeuden ja kasvaneen itsevarmuuden huomasi myös fyysisessä elekielessä. Alkuun varovainen ja katsekontaktia välttävä nuori oli loppua kohden kuin kasvanut pituutta ja uskalsi katsoa silmiin ja kertoa rohkeasti ajatuksistaan.

Elämönhallintataidot paranivat, koska nuori joutui ottamaan vastuuta omasta roolistaan projektissa ja hän piti itsenäisesti huolta aikatauluistaan ja varusteis-

taan. Samalla nuoret oppivat suomalaista työmoraalia ja suomalaisessa työyhteisössä työskentelystä. Nuoret saivat teatterityöskentelystä työelämässä tarvittavia oppeja, kuten ryhmätyöskentelytaitoja ja luovaa ongelmanratkaisukykyä. Lisäksi he kehittivät projektin aikana identiteettiään ja pohtivat, mitä he haluavat tulevaisuudeltaan.

Maahanmuuttajanuorten suomen kielen taidot kehittivät huomattavasti, sillä harjoituksissa kommunikoitiin kantasuomalaisten kanssa suomeksi. Nuorten suomen kieli kehittyi lopulta enemmän kuin projektin alussa olisimme voineet kuvitella. Myös Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeeseen palkattu äidinkielen opettaja totesi nuorten suomen kielen taitojen kohenneen nuortenteatteriesityksen tekemisen myötä.

Kahdensuuntaisen integraation tavoite onnistui, sillä kantasuomalaiset nuoret oppivat maahanmuuttajanuorten kulttuureista ja erilaisista toimintatavoista. Kantasuomalaiset nuoret monesti kyselivät taukuhuoneessa maahanmuuttajanuorten kulttuureista, kokemuksista ja turvapaikanhakuprosessista, kuten siitä miten nuori on esimerkiksi paennut sotaa ja kävellyt tuhansia kilometrejä turvaan päästäkseen. Kantasuomalaisille nuorille on merkittävää kuulla näitä tarinoita, sillä se antaa perspektiiviä, kun samaan ikäryhmään kuuluva nuori on voinut kokea niin rajuja asioita kotimaassaan.

Kulttuurisena älykkyytenä pidetään erilaisiin kulttuureihin sopeutumisen taitoa, jonka avulla voidaan edistää erilaisiin kulttuureihin perustuvia kestäviä yhteistyön ja toiminnan ratkaisuja. (Seppälä 2010, 65.)

Se, että nuoret jakoivat keskenään kokemuksiaan ja kuuntelivat toistensa tarinoita, oli juuri sitä kahdensuuntaista integroitumista, mitä projektissa tavoiteltiin. Sitä, että jokainen voi oppia jokaiselta jotakin. Kun kantasuomalainen nuori jatkossa päätyy monikulttuuriseen työtilanteeseen, niin hänellä on kokemusta eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Siitä on hyötyä niin nuoren tulevaisuudessa kuin myös yhteiskunnankin kannalta. Nuoret, joiden elämään kuuluu maahanmuuttajataustaisia ystäviä näkevät monikulttuurisuuden yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti myönteisesti (Perkiö 2013, 22).

Maahanmuuttajanuoret ja kantasuomalaiset nuoret sulautuivat loppua kohden yhdeksi ryhmäksi ja heistä muodostui tiivis kaveriporukka. Nuoret viettivät vapaa-aikaa yhdessä, kutsuivat toisiaan lempinimillä kuten ”Bro”, lähettelivät sydämiä ja kommentoivat toistensa Instagram-tilejä, sekä toivottelivat yhteisessä Whatsapp -ryhmässä esimerkiksi ”Hyvää Joulua” runsaiden hymiöiden kera. Myös taiteellisesta työryhmästä muodostui nuorille tärkeitä ”aikuisia”, joiden kanssa asioita voitiin jakaa. Nuoret kannustivat toinen toisiaan ja sitä myötä he pystyivät projektin aikana toistuvasti ylittämään itsensä.

Uskallan väittää, että projekti oli merkittävä jokaisen nuoren kohdalla. Jopa ne, joiden sitoutumisesta projektiin kannoimme pitkään huolta, olivat projektin lopussa haikeissa kyyneleissä. Nuoret pitävät edelleen yhteyttä keskenään ja tapaavat toisiaan isolla porukalla. Ryhmän myötä on syntynyt siis oikeita ystävyyssuhteita. On luonnollista, että nuoret aikuiset lähtevät eri suuntiin elämänvaiheessa, jossa tulevaisuuden suunnitelmat ovat vielä auki ja tiivis yhteydenpito hankaloituu ajan myötä. Uskon kuitenkin, että jokainen projektissa ollut nuori on oppinut valtavasti ja saanut ikimuistoisien kokemusten lisäksi elämänmittaisia ystäviä.

Teatterin tavoite hankkeen myötä oli muodostaa laadullisesti korkeatasoinen esitys, joka soveltuu myös teatterin ohjelmistoon. Tavoitteessa onnistuttiin, mutta esityksen tekeminen ei ollut helppoa ja projektin aikana koettiin epätoivoisia hetkiä. Ryhmästä tippui 6 maahanmuuttajanuorta projektin eri vaiheissa. Epätietoisuus ryhmän lopullisesta kokoonpanosta varjosti esityksen tekemistä syys- ja kevätkauden alkuun. Lopulta saimme ydinporukan sitoutumaan ja pysyimme tekemään esitystä luottavaisin mielin.

Olimme hyvin tyytyväisiä sekä loppukauden treeneihin että itse esityksiin. Nuoret hoitivat osuutensa kunnialla loppuun ja auttoivat toinen toisiaan. He varmistivat keskenään, että esitys sujuu juuri niin kuin pitää ja että jokainen näyttelijä on lavalla juuri silloin kun tarvitaan ja oikeissa vaatteissa. Nuoret osasivat jokaisessa esityksessä repliikkinsa eivätkä häkeltyneet edes ison yleisön edessä. Se on ihailtavaa jopa ammattilaisnäyttelijöiltä, jotka tekevät ensimmäistä roolisuoritustaan lavalla.

Esitys kiinnosti myös yleisöä ja mediaa. Esityksestä uutisoitiin muun muassa HS Nyt -liitteessä, Iso Numero -lehdessä, Ylen KulturKlipp -ohjelmassa ja MTV3 -uutisissa. Mediaa kiinnostivat maahanmuuttajanuorten tarinat ja se miten, maahanmuuttajanuoret kokivat teatterin tekemisen yhdessä kantasuomalaisten teatteriharrastajien kanssa, sekä se miten tähän uudenlaiseen konseptiin yhdistettiin vielä perusopetus. Esitys keräsi nuortenteatteriksi poikkeuksellisen laajan kävijämäärän. Esityksiä oli yhteensä 12 ja katsojia yhteensä 1743. Se antaa keskimääräiseksi katsojaluvuksi 145 katsojaa per esitys, mikä on huomattavasti isompi luku kuin nuortenteattereilla keskimäärin. Medianäkyvyys ja suuri kävijämäärä antavat perustellun aiheen olettaa, että kahdensuuntaista integraatiota onnistuttiin edistämään myös kantaväestön tasolla.

6.2 Hyviksi todetut käytännöt

Tässä luvussa pohdin benchmarkkauksen ja omien kokemusten pohjalta käytäntöjä taidelähtöisiin kotouttamishankkeisiin. Hyvä käytäntö on sellainen, jonka vaikutusta voidaan mitata jollain tasolla. Se on tapa, joka on todettu tehokkaaksi vaikutustensa ansioista. Hyvä käytäntö on myös kopioitava malli, jota voidaan hyödyntää muissakin projekteissa. Monien tutkimieni kotouttamishankkeiden taustalla oleva Euroopan sosiaalirahasto tukee nimenomaan hankkeita, joissa hyviä käytäntöjä kehitetään eteenpäin. Näin ollen hankkeiden saavuttamat edut jatkuvat hankkeen aikataulusta riippumatta. Kaikissa tutkimissani hankkeissa ja myös Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeessa tuntuivat korostuvan tietyt hyvät käytännöt.

Hankkeen tunnetuksi tekeminen on tärkeää, jotta maahanmuuttajat saadaan aidosti kiinnostumaan hankkeesta ja sitä kautta osallisiksi. On löydettävä kiinnostavimmat ja hyödyllisimmät mahdollisuudet maahanmuuttajan näkökulmasta ja markkinoitava hanketta tämä kärki edellä. On myös tärkeää, että hankkeen aikana työskentely on todellista ja että siitä on konkreettista hyötyä maahanmuuttajien tulevaisuudessa. Käytännössä siis hankkeen tulee tarjota oikeita verkostoja, työpaikkoja, koulutusmahdollisuuksia ja taitoja työelämään. Hanke tulisi pitää myös mahdollisimman loogisena, helppona ja mukavana. Yksinkertaisuus hankkeen kulussa helpottaa kaikkien osapuolten toimintaa ja parantaa

sujuvuutta. Olennaista on, että maahanmuuttajanuori ymmärtää todella sen, mistä hankkeessa on kyse.

Mentori- ja kummitoiminta ovat hyviä käytäntöjä kotouttamishankkeissa, sillä ne mahdollistavat henkilökohtaisen suhteen luomisen nuoreen. Kun tuntee maahanmuuttajan taustaa, niin on helpompi löytää sopivia työskentelytapoja, ja sitä kautta yhteisiä tavoitteita on helpompi saavuttaa. Samalla tavalla pienryhmätyöskentely ja henkilökohtainen ohjaus ovat tehokkaita keinoja maahanmuuttajien parissa, sillä ne mahdollistavat tarkemman perehdytyksen tehtävään ja rakentavat luottamussuhdetta maahanmuuttajan ja perehdyttäjän välillä.

Teatterinuorten tapauksessa kantasuomalaisista koostuva vertaisryhmä oli projektin kannalta välttämätön. Ilman heitä esitystä ei olisi saatu aikaiseksi. Kantasuomalaiset nuoret ohjasivat ja opastivat maahanmuuttajanuoria rooleihinsa. Kyseessä oli sen verran iso ryhmä, että ohjaaja yksin ei olisi voinut valmentaa jokaista näyttelijää yksilöllisesti tarpeeksi. Sen vuoksi harjoituksissa toteutettiin usein tehtäviä pienryhmissä, jolloin jokaisessa ryhmässä oli yksi teatteritaustaa omaava nuori.

Osoittautui toimivaksi, että alkuun harjoittelimme perusasioita teatterin tekemiseen liittyen. Aluksi pääpaino olikin ryhmäytymisessä ja suomen kielen opiskelussa. Suomen kielen oppiminen kotouttamishankkeissa on hyvin tärkeää. Hankkeen tulisikin kehittää keinoja siihen, että suomen kieltä voisi oppia tekemisen kautta mielekkäällä tavalla. Teatterinuorissa siirryimme vasta projektin kevätpuolella itse esityksen työstämiseen. Siinä vaiheessa ryhmä oli ryhmäytynyt riittävästi ja työskentelyyn liittyvät käytännöt olivat tuttuja.

Ryhmäytymistä voidaan toteuttaa erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla ja teatterissa tehtävät harjoitukset olivat kaikki oivia ryhmäytymiseen. Olennaista on ihmiseen tutustuminen, vuorovaikutus ja positiivisen ilmapiirin luominen. Meille oli myös tärkeää juhlia yhdessä nuorten syntymäpäiviä ja muita merkkipäiviä. Yhteiset juhlistamiset, lounashetket ja vierailut lisäävät yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunnetta.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksenä oli, että miten taidelähtöiset menetelmät soveltuvat maahanmuuttajanuorten kotouttamiseen, sosiaaliseen vahvistamiseen ja kahdensuuntaiseen integroitumiseen. Mielestäni projektin tulokset puhuvat puolestaan ja osoittavat, että teatteri ja taidelähtöiset menetelmät ylipäänsä soveltuvat erinomaisesti kotouttamishankkeisiin. Teatterissa olennaisia ovat elementit kuten toisto, säännöllisyys, sosiaalisuus, luovuus ja fyysinen ilmaisu ovat toimivia lähestymiskeinoja kotouttamiseen, sillä niiden kautta nuori oppii arkielämän taitoja ja muodostaa juuria uuteen kotimaahan. Taiteen avulla pystytään myös paikkaamaan kielitaidon vajaavaisuuksia.

Vierailut ovat myös hyödyllisiä maahanmuuttajanuorten sekä muidenkin nuorten kanssa toimittaessa. Monesti vierailuilla voidaan välittää viesti paremmin, etenkin jos kielitaso on vielä matala. Me kävimme nuorten kanssa katsomassa teatteria ja tanssia projektin aikana. Kävimme katsomassa teatterissa pyörineen esityksen ja koreografin ohjaaman tanssiesityksen. Vierailut auttoivat ymmärtämään esiteltävää asiaa konkreettisesti. Nuoret ymmärsivät koreografin heille ohjaaman koreografian tärkeyden viimeistään siinä vaiheessa, kun he näkivät hänen ohjaaman tanssiesityksensä. Samalla tavalla nuorten oli helpompi ymmärtää mistä teatteritreeneissä oli kyse, kun he näkivät, miten ammattinäyttelijät näyttelivät yleisölle. Vieläpä samalla lavalla kuin missä he itse harjoittelivat.

Eräs projektin aikana herännyt huomio oli, että johtohahmon asiantuntevuus todella lisäsi auktoriteettia maahanmuuttajanuoren silmissä. Teatterinuorten projektissa ohjaajan omakohtainen aiempi työkokemus etnisten ryhmien ja nuorten kanssa toimimisesta osoittautui projektissa tärkeäksi. Kun ohjaaja ymmärsi ryhmälle tyypillisiä toimintamalleja sekä ajatusmaailmaa, niin oli helpompi löytää jokaiselle sopiva työskentelytapa. Myös hankkeessa työskennelleen arabikieliä opiskelevan ohjaajan assistentin kyky puhua maahanmuuttajanuoren omaa kieltä oli hyvin tärkeää prosessissa. Se herätti maahanmuuttajanuorissa ihmetystä, mutta ennen kaikkea arvostusta. Kerrankin maahanmuuttajanuori oli tilanteessa, jossa suomalainen osasi puhua edes vähän hänen omaa äidinkieltään.

Nuorten omia taitoja ja kokemuksia on mahdollisuuksien mukaan kannattavaa valjastaa osaksi toimintaa. Teatterinuorten tapauksessa nuorten harrastuksia ja

osaamista hyödynnettiin osana teatteriesitystä ja lavalla nähtiinkin muun muassa robottitanssia ja traditionaalista arabilaulua. Oman osaamisen ja kiinnostuksen hyödyntäminen tukee nuoren sisäistä motivaatiota.

Kehittämishankkeissa on hyvä varata projektiin vähän yläkanttiin aikaa. Vastaan voi nimittäin helposti tulla asioita, joihin ei ole kyetty varautumaan etukäteen. Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeessa ei osattu varata tarpeeksi aikaa maahanmuuttajanuorten rekrytoimiseen ja sen myötä aavistaa kohderyhmän koonsaannin haasteellisuutta. Sen vuoksi hankkeeseen valittiin kiireessä myös nuoria, joilla ei ollut intressiä taidelähtöiseen ilmiöoppimis pohjaiseen hankkeeseen. Kyseiset nuoret lopulta lähtivät hankkeesta kesken toteutuksen, mikä vaikutti Teatterinuorten ilmapiiriin ja vaikeutti työryhmän työskentelyä.

Ajankäyttö on muutenkin asia, johon kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Suomalaiset ovat tunnetusti tarkkoja ajoissa olemisen suhteen, mutta näin ei välttämättä kaikissa kulttuureissa ole. Teatterinuorten projektissa meni huomattavasti aikaa siihen, että saimme painotettua kaikille maahanmuuttajanuorille miten tärkeitä sovitut ajankohdat ovat. Kärsivällisyys on valttia ja lopulta nuoret oppivat aikataulujen tärkeyden, sillä teimme selväksi heille, että jos poissaoloja on paljon, niin ryhmästä voidaan pistää ulos. Sama käytäntö pätee myös työelämässä.

Toteuttajaorganisaatiolta vaaditaan vahvaa sitoutuneisuutta projektiin. Myös koko työryhmälle on hyvä järjestää yhteisiä tapaamisia, jotta ohjausryhmä pääsee jakamaan ajatuksiaan projektin kulusta ja etenemisehdotuksista. Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen alkuvaiheessa oli yhteisiä hanketapaamisia koko toteuttajaryhmälle, mutta ne ikään kuin jäivät toteuttamisvaiheessa. Olisi ollut hyödyllistä, että kaikki hankkeen parissa työskentelevät olisivat tavanneet säännöllisesti, koska sillä olisi voitu ehkäistä projektin aikana syntyneitä tietokatkoksia ja väärinymmärryksiä. Esimerkiksi teatteriharjoitusten opinnollistaminen olisi sujunut jouhevammin, jos koulun opettajat ja pedagogisen pätevyyden omaava ohjaaja olisivat olleet suorassa kontaktissa keskenään.

Maahanmuuttajien usein vaikeiden kokemusten vuoksi, hanketta valmistelevalle työryhmälle olisi kenties hyvä saada tietoa tai ohjeistusta etukäteen traumataus-

taisten nuorten kohtaamiseen. Etenkin jos projektissa on mukana opiskelijoita tai työntekijöitä, joilla ei ole kokemusta sosiaalipedagogisesta työskentelystä. Turvapaikanhakuprosessin taustalla voi olla hyvinkin traumaattisia kokemuksia ja on mahdollista, että näitä asioita voi joutua käsittelemään nuoren kanssa työskentelyn aikana. Myös Teatterinuorten projektin aikana tuli vastaan tämänkaltaisia tilanteita. Näihin tilanteisiin on osattava suhtautua niiden vaativalla vakavuudella, mutta välttämällä liian henkilökohtaista näkökulmaa.

Lopuksi sanoisin, että on tärkeää asettaa projektille realistiset tavoitteet. Vastoinkäymisiä tulee vastaan joka tapauksessa, vaikka niihin miten yrittäisi etukäteen varautua. Mahdollisia vastoinkäymisiä kannattaa pohtia etukäteen ja suunnitella vaihtoehtoisia toteuttamistapoja, virheitä ei tule kuitenkaan liikaa pelätä sillä niistä aina oppii. Kehittämishankkeissa etenkin virheet ovat usein niitä, jotka opettavat eniten. Suomessa tyypillistä on varovainen ja vastoinkäymisiä pelkäävä toteuttamistyyli, mutta kenties sen sijaan olisi parempi pohtia positiivisessa valossa, mitä kaikkea projektin aikana on mahdollista toteuttaa ja pyrkiä saavuttamaan tavoitteita sitä kautta.

7 POHDINTA

Opinnäytetyössä lähdin selvittämään miten maahanmuuttajanuoret sosiaalisesti vahvistuvat ja miten kahdensuuntainen integraatio lisääntyy taideprojektin myötä. Lisäksi tutkin taidetta kotouttamisen menetelmänä. Projektille asetetuissa tavoitteissa onnistuttiin, tilaajalle tuotettiin tietoa ja tuloksia syntyi. Tärkeimmäksi tiedonkeruumenetelmäksi opinnäytetyössäni ehkä hieman yllättäen osoittautui osallistuva havainnointi. Se tuotti laajempaa analyysia kuin mitä haastattelujen myötä olisi voinut saada aikaan. Nuorten kehittymisen seuraaminen vuoden ajan oli myös henkilökohtaisella tasolla vaikuttava kokemus.

Teatteria tehdessämme meille oli tärkeää kohdella maahanmuuttajanuoria sekä kantasuomalaisia nuoria ryhmän tasavertaisina jäseninä. Toiminnassa korostettiin oppimisen vastavuoroisuutta ja vältettiin nuorten jakamista ryhmiin etnisen taustan mukaan. Emme halunneet kohdella maahanmuuttajanuoria uhreina,

vaan päinvastoin voimistaa heidän yhteiskunnallista rooliaan. Uhrin asemaan liittyy usein eriarvoisuutta, eivätkä nuoret myöskään itse toivoneet taustansa pohjalta erityiskohtelua. Monikulttuurisuus on tullut jäädäkseen, se ei ole ongelma tai haaste vaan rikkaus. Ihmiset ovat kulttuuritaustastaan huolimatta perusarvoiltaan melko samanlaisia.

Ihminen on sopeutuvainen ympäristöönsä ja oppii pienestä pitäen omasta yhteisöstään laajasti ajattelu- ja toimintamalleja sekä arvoja ja asenteita. Muodostamamme esityksen myötä pyrimme aktivoimaan katsojia tarkastelemaan asioita uusista, jopa vieraista näkökulmista. Pyrimme välittämään sanoman siitä, että ei ole vain yhtä tapaa toimia tai ajatella. On osattava arvostaa ja työskennellä myös entuudestaan tuntemattomien tapojen kautta. Oppimalla tuntemaan entuudestaan vieraita kulttuureita, niitä ymmärretään paremmin ja yhteistyö on helpompaa. Teatteri on hyvä väline uusiin kulttuureihin tutustuttamiseen ja niihin sopeuttamiseen, sillä teatterityöskentelyssä korostuu yhdenvertaisuus. Samat säännöt koskevat kaikkia.

Saavutimme hankkeen keskeiset tavoitteet nuortenteatteria yhdessä tekemällä. Nuoret aktivoituivat sosiaaliseen toimintaan sekä saivat merkityksellisiä kokemuksia taiteellisesta ja osallistavasta harrastustoiminnasta. Nuorilta saatu palaute vahvisti sen, että heidän itseluottamuksensa projektin aikana kasvoi ja sosiaalisia verkostoja syntyi. Luottamusta onnistuttiin rakentamaan myös muihin ihmisiin. Tärkein ja hienoin saavutus minusta kuitenkin oli, että maahanmuuttajanuorista ja kantasuomalaisista nuorista muodostui projektin myötä tiivis kaveriporukka, jonka jäsenenä tulevaisuuden hahmottaminen ja toteuttaminen on helpompaa ja hauskeempaa.

Koen esityksen tuottajana kyseisen tuotannon olleen onnistunut monin tavoin. Teatterinuorista saatiin hiottua vuodessa eheä, motivoitunut ja laadullisesti tasokas porukka, josta halukkailla on todellinen mahdollisuus jatkaa tietä ammattilaisnäyttelijäksi tulemisessa. Osa nuorista pyrki Teatterikorkeakouluun esitysten lomassa ja myös he kokivat Teatterinuorten projektista olleen suuri etu pääsykokeissa. Samalla kuitenkin myös ne nuoret, jotka eivät tähtää esiintymiseen tulevaisuudessa, saivat projektista paljon irti.

Teatterinuorten kohdalla ilmenee, miten taiteelliset menetelmät soveltuvat kotouttamishankkeisiin. Taide antaa mahdollisuuden kommunikointiin ja sosiaalisuuteen ilman hyvää kielitaitoaakin. Samalla se on luovuuden kanava, jonka kautta voi purkaa tuntojaan ja vahvistaa identiteettiään. Siitä syystä se sopii etenkin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Teatteri on taidemuotona vahvasti yhteisöllinen ja vaatii koko ryhmän vankkaa sitoutumista. Teatterissa pätee myös yhdenvertaisuus, sillä samat säännöt koskevat kaikkea. Lisäksi teatteri kasvattaa tunneälyä sekä hävittää sosiaaliset statukset. Teatterissa se mitä olet teatterin ulkopuolella, on merkityksetöntä (Kittilä 2015). Osallistavaa teatteria tekemällä todella voidaan edistää maahanmuuttajanuorten aktiivista toimijuutta, kotoutumista ja kielen oppimista. Teatterin tekemisessä korostuu aito kohtaaminen, nuorten tunteiden huomioiminen ja hyväksyvä ilmapiiri (Kiuru, Kuusisto, Laulajainen & Vuori 2017, 47).

Opinnäytetyöprosessi oli kieltämättä ajoittain raskas, vaikkakin aihe oli mielestäni hyvin mielenkiintoinen. Haasteelliseksi koin opinnäytetyössä pysyä kulttuurituottajan mukavuusalueella, sillä aihe kaartui pitkälti sosiaalisen kentän puolelle ja kotouttamistyöhön. Yritin kuitenkin parhaani mukaan rajata työn kulttuurituotannolliseen näkökulmaan, mikä tietyllä tavalla voi olla virkistäväkin lähestymistapa kotouttamisen käsittelyyn.

Tämä kehittämistyö hankkeen parissa antoi minulle henkilökohtaisesti paljon uutta näkökulmaa maahanmuuttajien tilanteesta ja kotoutumiseen liittyvistä vaikeuksista. Projekti on rehellisesti sanottuna avannut silmiäni monella tapaa. Maahanmuuttajien vaikeasta tilanteesta lukee lehdissä ja kuulee monissa mediakanavissa, mutta uutisten sisällön todella ymmärtää vasta silloin kun se on oikeasti lähellä. Projekti oli myös minulle uusi nuorisotyön näkökulmasta, sillä en ole aiemmin työskennellyt nuorten kanssa. Minuun teki lähtemättömän vaikutuksen nuorten avoimuus, viisaus ja suvaitsevainen elämäkatsomus.

LÄHTEET

- Ahtee, Eeva 2015. Häkli, Jouni, Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisusarja. Viitattu 6.10.2018.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Florin, Kyösti 2007. TuRom - onnistunut kaksisuuntainen integraatio: opaskirja. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunki, 2007.
- Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi HE 111/2016 vp.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_111+2016.aspx
- Hilli, Petri, Ståhl, Timo, Merikukka, Marko, Ristikangas. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta. Viitattu 6.7.2018
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliym.pdf?sequence=2
- Huovio, Matleena & Mattila, Lauri 2016. Katutanssi kotoutumisen tukena. Metropolian ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Ihamäki, Katja & Kaljonen, Päivi 2014. Kotouttamista ja kohtaamisia. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 14.
- Infopankki.fi 2018. Kotoutuminen Suomeen. Viitattu 1.11.2018.
<https://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/maahanmuuttajana-suomessa/kotoutuminen-suomeen>
- Jonninen, Seppo 2012. Monikulttuurisuus nuorisotyössä. Teoksessa Taina Kyronlampi (toim.) MoSpa – Nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, s. 30-40.
- Kauppinen, Miia 2014. ”Tuottaja uskoo, kun muut epäröivät”. Kulttuurituottajan työ taiteen soveltavan käytön kentällä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kinnunen, Timo-Veikko 2017. Kaksisuuntaista kotoutumista monialaisesti - Toimintatutkimus kulttuurienvälisen osaamisen edistämisestä yläkoulussa kuvataidekasvatuksen keinoin. Kuvataidekasvatus, Lapin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Kittilä, Jukka 2015. Mitä harrastajateatteri antaa tekijälleen? Turun Sanomat. Viitattu 18.11.2018 <http://hyvinvointi.ts.fi/elama/mita-harrastajateatteri-antaa-tekijalleen/>
- Kiuru, Hanna, Kuusisto, Henna, Laulajainen, Jenni & Vuori, Julia (toim.) 2017. Sata omenapuuta – Hyvät käytännöt nuorten kotoutumiseen. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.11.2018
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101418/978-952-03-0452-2.pdf?sequence=1>
- Koivumäki, Jenni-Josefiina 2018. Hyvän kotouttamisen käytännöt. Osallisuudella ja toimijuudella inklusioon Kauhavalla. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

- Korhonen, Silja 2017. Aikuispedagoginen osaaminen kansalaisopiston erityisyytenä maahanmuuttajanuorten perusopinnoissa - Tapaustutkimus Ahjolan kansalaisopiston Jopeko -hankkeesta. Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Koskela, Enni 2016. Maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumisen haasteita. Metropolia ammattikorkeakoulu. Kirjallisuuskatsaus.
- Kuure, Tapio, Kapanen, Anna & Lipponen, Elisa 2015. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina - Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys 2015. Viitattu 2.8.2018. <https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/sosiaalinen-vahvistaminen-k-sitteen-ja-palveluina.pdf>
- Kuure, Tapio 2015. Nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Diasarja Etelä-Suomen nuorten työpajatoiminnan kehittämispäivillä 22.5.2015. <https://www.avi.fi/documents/10191/37936/TK220515/fcca9bc2-67a8-4095-a398-c760dd353e2c>
- Laakso, Maisa 2009. ”Jotain vapautumista tai sellaista”. Huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä Teatteri Satamasta nuorten sosiaalisessa vahvistamisessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
- Litewka-Anttolainen, Anna 2018. Taide- ja kulttuuritoiminta maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa Pohjois-pohjanmaalla. Oulun ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Lundbom, Pia & Herranen, Jatta, 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Martela, Frank & Jarenko, Karoliina, 2014. Sisäinen motivaatio – Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014.
- Mäntymaa, Eero 2018. Analyysi: Miksi 21 000 irakilaista haki turvapaikkaa juuri Suomesta? Tässä 6 syytä. Yle uutiset. Viitattu 13.11.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-10102351>
- Nuorisolaki (72/2006)
- Nuorisolaki (1285/2016)
- Ojalehto, Minna. 2016. Maahanmuuttajanuorten kotoutuminen – hyvät käytännöt opintojen nivelvaiheessa. Centria-ammattikorkeakoulu. Kirjallisuuskatsaus.
- Opetushallitus 2018. Viitattu 1.8.2018. https://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ ja_tuntijako/perusopetus_nyt
- Perkiö, Anna-Riikka 2013. Maahanmuuttajanuorten harrastus- ja vapaa-ajan toiminta osana kotoutumista nuorten kanssa työskentelevien näkökulmasta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

- Rautio, Elina 2015. Avaimia sisäiseen vahvistumiseen: Elämän avaimet – koulutus ohjausinterventiona. Kasvatustieteiden toimikunta, Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Ruhanen, Milla & Martikainen, Tuomas 2006. Maahanmuuttajaprojektit: hankkeet ja hyvät käytännöt. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 22/2006
- Ryösö, Hilla 2016. Onnistunut kotouttaminen vaatii kulttuuri-identiteetin tiedostamista. KD Nuoret. Viitattu 15.11.2018 <http://kduoret.fi/onnistunut-kotouttaminen-vaatii-kulttuuri-identiteettien-tiedostamista/>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniikka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.11.2018 https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html
- Saukkonen, Pasi 2013. Monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka Pohjois-Euroopassa. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö Cuporen verkkojulkaisuja 19/2013. Viitattu 17.11.2018 <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/monikulttuurisuusjakulttuuripolitiikkapohjoiseuroopassa4.pdf>
- Saukkonen, Pasi 2016. Mitä on kotoutuminen? Kvartti-verkkolehti 4/2016. Viitattu 17.11.2018. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/mita-kotoutuminen>
- Seppälä, Tea (toim.) 2010. Näkökulmia monikulttuuriseen esimiestyöhön ja henkilös-työjohtamiseen. Viitattu xxxx <https://docplayer.fi/410482-Tea-seppala-toim-nakokulmia-monikulttuuriseen-esimiestyohon-ja-henkilostojohtamiseen.html>
- Sinivuori, Timo 2002. Teatteriharrastuksen merkitys. Teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Kasvatustieteiden laitos, Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67202/951-44-5336-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sisäministeriö 2018. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 12.6.2018. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Suokonautio, J. 2008. Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja sen kehittämisestä. Työ- ja Elinkeinoministeriö/Euroopan Sosiaalirahasto/Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.10.2018 <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=bb69a16a-ef16-44cd-9785-80b858f9b384>
- Taanila, Niklas 2017. Yläkoulun musiikinopetus osana maahanmuuttajanuoren integraatiota. Musiikkikasvatus, Jyväskylän yliopisto. Kandidaatin tutkielma.
- Tanskanen, Ilona 2015. Ennen olin ujo, nyt olen rohkea: Kohtaamisia - Rohkeutta maahanmuuttajien työnhakuun taiteen keinoin. Turku: Turun ammatti- korkeakoulu.
- Tilastokeskus 2015. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Viitattu 16.7.2018. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_001.html
- Toivikko, Kristiina 2015. Maahanmuuttajat eivät syrjäydy, heidät syrjäytetään. Maailma.net. Viitattu 1.11.2018

<https://www.maailma.net/nakokulmat/maahanmuuttajat-eivat-syrjaydy-heidat-syrjaytetaan>

Tolonen, Laura 2015. Masennus käy kalliiksi yhteiskunnalle – turvallinen lapsuus on avain sairauden ehkäisyssä. Yle uutiset. Viitattu 10.11.2018
<https://yle.fi/uutiset/3-8479862>

Tyynysniemi, Matti 2012. Maahanmuuttajanuorilla yli viisinkertainen syrjäytymisriski. Yle uutiset. Viitattu 5.10.2018... <https://yle.fi/uutiset/3-6021551>

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 2014. Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen. VATT-Analyysi 1-2014. Helsinki.

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2006 vp – HE 111/2016 vp. Sivistysvaliokunta. Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/SiVM_12+2016.aspx

Westman, Maija-Liisa 2007. Ensi-illan ihme: Nuorten taidetyöpaja 2001-2007. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunki.

Yle Tampere 2012. Kulttuurintuntemus auttaa ymmärtämään suomalaisia. Yle Uutiset. Viitattu 20.8.2018.... <https://yle.fi/uutiset/3-5058642>

Kuvat:

Kuva 1. https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/sosiaalinen-vahvistaminen-k_sitteen_-ja-palveluina.pdf

Kuva 2. © Noora Lattunen. Visualisointi kuvaamaan sosiaalista vahvistamista.

LIITTEET

Liite 1.

TIETOA KOTOUTTAMISTA JA KULTTUURIA -HANKKEESTA TEATTERI- NUORILLE

Kotouttamista ja kulttuuria -hanke tukee maahanmuuttajanuoria peruskoulun loppuunsaattamisessa. Hankkeen toiminta-aika on 1.3.2017–31.8.2019 ja sitä rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeen päätoteuttajana on XX ja osatoiteuttajia ovat XX ja XX. Hankkeessa on mukana yhteistyökumppanina aikuislu-
kio, joka tarjoaa hankkeen nuorille perusopetuksen.

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITE

Hankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajanuorten osallisuutta ja edistää koulutus- ja työelämämahdollisuuksia sekä kotoutumista suomalaisessa yhteis-
kunnassa.

Hankkeessa tuotetaan tietoa aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen yh-
distämisestä taide- ja kulttuuritoimintaa. Lisäksi hankkeessa tuotetaan tietoa
siitä, miten nuorisotyötä voidaan hyödyntää oppivelvollisuusiän ylittäneiden pe-
rusopetuksen tukena.

Hankkeen tavoitteena on antaa mahdollisuuksia maahanmuuttajien ja suoma-
laisten nuorten välisiin kohtaamisiin ja tukea kahdenvälistä kotoutumista. Tutki-
muksessa selvitetään sekä maahanmuuttajanuorten että suomalaisten nuorten
kokemuksia yhteistyöstä, teatteritreeneistä ja taide- sekä kulttuuriharrastunei-
suudesta. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tietoa kerätään ky-
selytutkimuksen avulla.

MITEN TIETOA KÄSITELLÄÄN JA SÄILYTETÄÄN

Hankkeessa kerättävä aineisto on luottamuksellista eikä sitä luovuteta hank-
keen ulkopuolisille tahoille. Tutkimuksen raportoinnissa huolehditaan siitä, että
yksittäisistä vastauksista ei voida tunnistaa vastaajaa.

Tutkimuksen toteuttavat:

Noora Lattunen

Kulttuurituotannon opiskelija, Humanistinen ammattikorkeakoulu

noora.lattunen@humak.fi

Anna Suoninen

Kulttuurituotannon opiskelija, Humanistinen ammattikorkeakoulu

anna.suoninen@humak.fi

Lisätietoja tutkimuksesta: XX Kotouttamista ja kulttuuria -hankkeen projektipääl-
likkö, xx@xx.fi, puh. 040 000 0000

Liite 2. Maahanmuuttajanuorten kyselylomake

Nuorten haastattelu / Marraskuu 2017

*Taide- ja kulttuuritausta***1. Oletko käynyt jossain seuraavista kulttuuritapahtumista synnyinmaassasi? Voit valita monta vaihtoehtoa.**

- a. Teatteri,
- b. Elokuvateatteri,
- c. Museo,
- d. Taidenäyttely,
- e. Konsertti,
- f. Tanssiesitys,
- g. Kulttuurikeskus,
- h. Festivaali,
- i. Kirjasto,
- j. Jossain muussa. Kerro missä.
- k. En missään näistä. Kerro miksi.

2. Oletko harrastanut jotain seuraavista taiteenlajeista synnyinmaassasi?

Voit valita monta vaihtoehtoa.

- l. Teatteri,
- m. Musiikki: soittaminen tai laulaminen,
- n. Musiikki: kuunteleminen,
- o. Tanssi,
- p. Kirjallisuus,
- q. Jokin muu. Kerro mikä.,
- r. En mitään näistä. Kerro miksi.

3. Oletko käynyt Suomessa jossain näistä kulttuuritapahtumista ENNEN hankkeen alkamista. Voit valita monta vaihtoehtoa.

- s. Teatteri,
- t. Elokuvateatteri,
- u. Museo,
- v. Taidenäyttely,
- w. Konsertti,
- x. Tanssiesitys,
- y. Kulttuurikeskus,
- z. Festivaali,
- å. Kirjasto,
- ä. Jossain muussa. Kerro missä.
- ö. En missään näistä. Kerro miksi.

4. Mitä tunteita tai ajatuksia Stoan Palestiinalais-Suomalainen esitys tai Kansallisteatterin esitys herätti?

5. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Mieti sitä kaupunkia, jossa asut nyt Suomessa.

	Pitää paikkansa	Ei pidä paikkaansa	En osaa sanoa
Kulttuuritarjonta on kiinnostavaa			
Minulla on rahaa mennä kulttuuritapahtumiin			
Saan tietoa kulttuuritapahtumista omalla äidinkielelläni			
Kulttuuritapahtumista saa tietoa vain suomeksi			

6. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Mieti aikaa ENNEN koulun alkamista.

	Pitää paikkansa	Ei pidä paikkaansa	En osaa sanoa
Koen kotoutuneeni Suomeen hyvin			
Osaan puhua suomea jonkin verran			
Ymmärrän suomea jonkin verran			
Tiedän asioita Suomen historiasta			
Tunnen suomalaista tapakulttuuria			
Tunnen joitakin kantasuomalaisia			
Tunnen joitakin toisia maahanmuuttaja-taustaisia suomalaisia			

Kiinnostus kulttuurialaa kohtaan

7. Mitkä taiteenalat ovat sinusta kiinnostavimpia? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- a. Musiikki
- b. Kirjallisuus
- c. Teatteri
- d. Kuvataide
- e. Elokuva & TV
- f. Muu, mikä?

8. Mikä on unelma-ammattisi tulevaisuudessa?

9. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

	Pitää paikkansa	Ei pidä paikkaansa	En osaa sanoa
Teatterinuorilla on hyvä yhteishenki			
Treeneissä on mukavaa			
Uskallan olla oma itseni			
Haluan kehittyä esiintymisessä			
Lavalla esiintyminen jännittää			

10. Miten olet kokenut suomalaisnuorten kanssa työskentelyn?

11. Koetko, että olet vahvistanut työelämätaitojasi tai saanut itseluottamusta hankkeen myötä?

12. Koetko, että suomenkielentaitosi on parantunut teatteritreenien myötä?

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En osaa sanoa

13. Mukavinta treeneissä on tähän asti ollut

- a. Leikit ja lämmittelyt
- b. Ihmisiin tutustuminen
- c. Näytelmäkohtaukset
- d. Muiden seuraaminen
- e. Jokin muu, mikä?

14. Sana on vapaa! Onko jotain mitä haluaisit kertoa?

Liite 3. Kantasuomalaisnuorten kyselylomake

Hankkeen suomalaisnuorten haastattelu 2017*Taide- ja kulttuuritausta***1. Miksi päätit hakea mukaan Teatterinuoriin?****2. Oletko harrastanut jotain seuraavista taidelajeista ennen Teatterinuoria? Voit valita monta vaihtoehtoa.**

- a) Teatteri,
- b) Musiikki,
- c) Tanssi,
- d) Kirjallisuus,
- e) Kuvataide,
- f) Käsityö,
- g) En ole,
- h) Jokin muu, kerro mikä?

3. Unelma-ammattisi tulevaisuudessa?*Kotouttamista ja kulttuuria -hanke***4. Oletko työskennellyt aikaisemmin monikulttuurisessa ympäristössä?**

- a) En ole,
- b) Kyllä olen, kerro missä?

5. Onko työskentely monikulttuurisessa ympäristössä ollut mielestäsi haasteellista?

- a) Ei,
- b) Kyllä, kerro millaisia haasteita on tullut vastaan?

6. Millaisia hyviä puolia monikulttuurisessa treeniryhmässä on mielestäsi?

Kotoutuminen on jatkuva, kaksisuuntainen prosessi, jossa yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuessa ja maahanmuuttaja hankkii yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja sekä taitoja. Se edellyttää sitoutumista sekä maahanmuuttajilta itseltään että vastaanottavalta yhteiskunnalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö)

7. Kuinka tärkeäksi koet kahdenvälisen kotouttamisen yhteiskunnassamme?

- a. Hyvin tärkeäksi,
- b. Jokseenkin tärkeäksi,
- c. En kovin tärkeäksi,
- d. En osaa sanoa,

8. Arvioi, miten maahanmuuttajanuorten kielitaito on parantunut treenien myötä?

- a. Olen huomannut kehitystä,
- b. Olen huomannut jokseenkin kehitystä,
- c. En ole huomannut kehitystä,
- d. En osaa sanoa,

9. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

	Pitää paikkansa	Pitää jokseenkin paikkansa	Ei pidä paikkansa	En osaa sanoa
Teatterinuorilla on hyvä yhteishenki				
Treeneissä on mukavaa				
Uskallan olla oma itseni				
Haluan kehittyä esiintymisessä				
Lavalla esiintyminen jännittää				
Koen, että voin jakaa ajatuksiani				

10. Koetko, että olet saanut tarpeeksi haastetta ja ohjausta Teatterinuorten treeneissä tähän mennessä?

11. Sana on vapaa! Onko jotain mitä haluaisit kertoa?